

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΤΟΣ 31ον

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1968

ΑΡΙΘ. 288

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΟΜΑΣ

Τὸ περιοδικὸν «Contact», αφιερώνει δλόκληρον τὸ τεύχος τοῦ Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. εἰς τὸ θέμα «ἡ Ὁμάς». Καὶ εἰς σειρὰν ἀπολογισμῶν ομάδων διαφόρων τύπων (συγγενῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν) παρουσιάζεται ἡ πείρα διαφόρων Ὁργανώσεων ἀπὸ τὴν ἐπιτυχή ἐφαρμογὴν τῆς ἐργασίας διὰ τῶν ομάδων αὐτῶν. Ἀναπτύσσεται ἐκεῖ ἡ συμβολὴ τῶν ομάδων, εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ θέμα τῆς ἀναγκαιότητος τοιούτων ομάδων, τῆς προσφορᾶς των εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν, τῆς ὀργανώσεώς των καὶ τῶν ἐν γένει προβλημάτων των, χωρὶς νὰ παραγνωρίζωνται αἱ δυσκολίαι τοῦ πράγματος καθὼς καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ θέματος ἐπιφυλάξεις προσώπων, ὅπως ὁ Dr. Kenneth Falconer, τοῦ ὁποίου περιλαμβάνει ἰδιαίτερον ἄρθρον «Confessions of a Non-Joiner».

Οἱ ἐν λόγῳ ἀπολογισμοὶ παρουσιάζουν τὰς «ομάδας» ὡς μίαν εὐκαιρίαν ὅπου τὸ ἄτομον φθάνει νὰ ἀνακαλύπτῃ τὸν ἑαυτὸν του, ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ ὀδηγηθῇ εἰς μίαν ἀλλαγὴν, θελωσίωσιν, θίου, σχέσεων, εἰς προσαρμογὰς ὑγιεῖς, τῆς καθημερινῆς ζωῆς, εἰς μίαν τρόπον τινὰ θεραπευτικὴν ἀγωγὴν — φυσικὰ δὲν πρόκειται περὶ ἀσθενῶν — καὶ παραλλήλως εἰς εὐεργετικὴν δράσιν διὰ τὴν συνόλην κοινωνίαν. Ἄς σημειωθῇ ὅτι ὅσα γράφονται ἐκεῖ προσφέρονται ὡς ἀπαρχὴ μιᾶς περαιτέρω συζητήσεως, εὐρυτέρας, ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ἀρχίζει μὲ τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ ἀξία τῆς

συμπήξεως τῆς ομάδος εἶναι παρατηρημένη εἰς πολλὰς ἐκδηλώσεις τῆς σημερινῆς ζωῆς, ἀπὸ τῆς βιομηχανίας μέχρι τῆς ψυχοθεραπευτικῆς. Δὲν εἶναι λοιπὸν παράδοξον ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τὸ φαινόμενον αὐτὸ καὶ νὰ σχηματίσῃ τὰς ἰδικὰς τῆς ομάδας ὡς κύτταρα ἀνακαινίσεώς της.

Ὁ πιστὸς πὺ ζῆ εἰς μίαν «κοσμικὴν» κοινωνίαν, πιέζεται ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ζῆσῃ κατὰ τὴν ἑλευθέραν προσωπικὴν του πίστιν. Οὔτε κὰν ἡ οἰκογένεια εἶναι, τότε, ἐπαρκής. Καὶ προβάλλει ἡ ἀναγκαιότης συμπήξεως ομάδων (βασικῶν καὶ δευτερευουσῶν) μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, παραλλήλως μὲ τὴν ὑπαρξιν τῆς εὐρυτάτης ομάδος (τῆς Ἐκκλησίας).

Στοιχειώδης ὁμάς μὲ τὴν κοινωνιολογικὴν ἔννοιαν εἶναι μία ὁμάς ὅπου τὰ μέλη γνωρίζουν προσωπικῶς τὸ ἓν τὸ ἄλλο καὶ περιλαμβάνονται εἰς ἓνα οἰκεῖον σύνδεσμον καὶ συνεργασίαν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Ἀπὸ τὴν φύσιν των αἱ ομάδες αὐταὶ θὰ εἶναι μικραὶ, χρειάζονται δὲ κίνητρα μᾶλλον, παρά ὀργάνωσιν, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίη ὅτι δὲν χρειάζεται καὶ καθοδήγησις τῶν κύκλων αὐτῶν ἀπὸ πρόσωπα πὺ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ διάφορα ζητήματα πὺ παρουσιάζονται.

Ἡ ἀλληλεπίδρασις μέσα εἰς τὰς μικρὰς ομάδας φαίνεται νὰ δίδῃ, εἰς τὰς ἡμέρας μας, λύσιν εἰς πολλὰ ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ καὶ ψυχολογικὰ προβλήματα τῶν μελῶν των, μέχρι τοῦ σημείου

νά προσβλέπη κανείς εις αὐτάς ὡς πρὸς μίαν ἐξελισσομένην νέαν κοινωνίαν. Αὐτὸ τὸ διαπιστώνουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους διὰ τὴν ποιμανσιν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι βλέπουν εἰς τὴν μικρὰν ὁμάδα μεγάλας προσδοκίας διὰ τὴν μελλοντικὴν ζωὴν τῶν πιστῶν. Καὶ φθάνουν εἰς τὸ σημεῖον νὰ τὰς θεωρήσουν ὡς μίαν ἀπάντησιν τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν μεταχείρισίν των ἐκ μέρους ἑνὸς ἐχθρικοῦ περιβάλλοντος, τοῦ «κόσμου».

Ἐνα κύτταρον - ὁμάς, ἀπαρτιζόμενον ἀπὸ 8-10 ἄτομα θὰ ἔχη φθάσει εἰς τοιοῦτον σημεῖον εὐθύτητος καὶ ἐνότητος, ὥστε τὰ μέλη του νὰ ἀλληλοβοηθοῦνται εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν των.

Βεβαίως αὐτὸ προϋποθέτει ἕνα ἐπίπεδον ἐμπιστοσύνης ὅπου θὰ διακινδυνεύουν νὰ ἐμφανίζων μεταξὺ των καὶ τὰς ἀδυνατίους πλευράς των. Ἄλλως, χωρὶς τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς ζωῆς τῶν ὁμάδων, θὰ ἐπῆρχετο βλάβη εἰς τὴν ὅλην ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν.

★

Διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν των μέσα εἰς τὰς ὁμάδας, τὰ ἄτομα φαίνονται νὰ ἀκολουθοῦν τὴν παραδεδομένην ζωὴν τῆς προσευχῆς.

Ὅπως κατὰ τοὺς «μουσικούς» συγγραφεῖς τοῦ μεσαίωνα, ὁ ἄνθρωπος ἐπεδίωκε πρωτίστως μίαν αὐξοῦσαν αὐτογνωσίαν ὁδηγοῦσαν εἰς τὴν κάθαρσιν, καὶ τώρα εἰς τὴν ὁμάδα κατατοπίζεται διὰ πράγματα πού τὸν ἀφοροῦν καὶ πού ποτὲ προηγουμένως δὲν εἶχε διαπιστώσει. Οἱ μηχανισμοὶ φαίνονται παράλληλοι, καὶ τὸ μέλος τῆς ὁμάδος θὰ αἰσθανθῆ τὴν ταπεινὴν αὐτογνωσίαν, ὅπως καὶ οἱ ἀσκηταὶ ἐκεῖνοι. Μέσα εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἀτμόσφαιραν τῆς ὁμάδος δέχεται κανεὶς νὰ πληροφορηθῆ διὰ τὸ ἄτομόν του πράγματα πού ἄλλοτε θὰ ἐχρειάζετο πολὺν κόπον διὰ ν' ἀναγνωρίσῃ. Ἀπὸ τὴν κάθαρσιν περνᾷ κανεὶς εἰς τὸν φωτισμόν. Μὲ τὴν προϋπόθεσιν πάντοτε τῆς πραγματικότητος αὐτῆς, ὅτι δηλ. διὰ νὰ ἐπέλθῃ ὁ φωτισμὸς πρέπει ἀπαραιτήτως

νά περάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ στάδιον τῆς ἀληθινῆς καθάρσεως. Ἄλλως ἢ ὅλη προσπάθεια θὰ εἶναι ἐπιφανειακὴ μόνον.

Ἐν τέλει ὑπογραμμίζεται ὅτι καὶ ἡ ἐξησθενημένη σήμερον ζωὴ τῆς προσευχῆς θὰ ἀναζωογονηθῆ κατὰ πολὺ ἀπὸ τὴν παραλλήλως ἐνισχυομένην ὁμαδικὴν προσπάθειαν.

★

Καὶ ἀπὸ τὴν πείραν μιᾶς κινήσεως εἰς τὸ Σάσεξ τῆς Ἀγγλίας πού ἰδρύθη τὸ 1941 παρουσιάζονται αἱ ὁμάδες ὡς ἕνα στήριγμα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Καὶ μεταξὺ ἱεραποστόλων πού εἶναι σκορπισμένοι τόσο μακριὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον ἐφάνη πολὺ ἀξιοσύστατον νὰ συναντῶνται εἰς ὁμάδας, ὅταν εὐρίσκοντο μὲ ἄδειαν εἰς τὴν πατρίδα των ἢ εἰς τοπικὰς συναντήσεις, ἀλλὰ καὶ δι' ἀλληλογραφίας ἀκόμη.

Ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης τῶν ἱεραποστόλων ἀπέναντι ἐκείνων πού ἐξηρτῶντο ἀπὸ αὐτοὺς ἦτο παράγων πού τοὺς ἐκράτει πιστοὺς καὶ σταθεροὺς εἰς τὴν κλήσιν των.

Κατέληξαν νὰ δεχθοῦν ὡς ὄρους ἐπιτυχίας εἰς τὴν προσπάθειάν των, πρῶτον τὴν τακτικὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς συναντήσεις των πού λόγῳ τῆς διασπορᾶς τῶν μελῶν ἐγίνετο 2-3 φορές κατ' ἔτος μὲ ἕνα weekend. (Καὶ μία μόνη ἀπουσία ἀπὸ αὐτάς ἀδικαιολόγητος, ἐθεωρήθη χάσμα δυσγεφύρωτον). Ἐπίσης τὸν περιορισμένον ἀριθμὸν τῶν μελῶν εἰς τὰς ὁμάδας αὐτάς, εἰς 12 περίπου. Ὅταν ἦτο μεγαλύτερος, τὸ αἶσθημα ἐλευθερίας ἐφαίνετο ν' αὐξάνη ὑπὲρ τὸ δέον, ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὰ συνεσταλμένα ἐκ τῶν μελῶν, ἐδυσκολεύοντο νὰ ἐκδηλωθοῦν. Ἄν πάλιν ὁ ἀριθμὸς ἦτο πολὺ μικρὸς, ἀπεκλείετο ἡ ἐπιθυμητὴ ποικιλία πού θὰ ἐκρατοῦσε τὴν ὁμάδα ζωντανὴν καὶ αὐξάνουσαν.

Καθὼς αἱ ὁμάδες αὐταὶ ἐπεξετάθησαν, συμπεριέλθον, ἐκτὸς τῶν ἱεραποστόλων, καὶ ἄλλα μέλη, μεταξὺ τῶν ὁποίων κάποια ὁμοιογένεια ἐφαίνετο ἀξιοσύστατος, μολοντί καὶ πάλιν δὲν ἔπρεπε νὰ λείψῃ ἡ ποικιλία εἰς τὴν σύν-

θελον. Α. χ. Μία τοιαύτη ομάδα περιελάμβανε: πέντε έγγάμους γυναίκας, έκ τών όποιών αί δύο ήσαν σύζυγοι κληρικών, μίαν τής όποιας ό σύζυγος ήτο πανεπιστημιακός και δύο άλλας, συζύγους έπιχειρηματιών. Άπό τά άλλα μέλη δύο είναι ίατροί, μία άσχολείται εις ύγειονομικήν ύπηρεσίαν και μία εις ιεραποστολικήν.

Μολοντί αί ομάδες αύται δέν άπέβλεπον μόνον εις τήν παρακολούθησιν τής καθαρώς έσωτερικής ζωής, πολύ γρήγορα διεπίστωναν ότι τό κλειδί τών προβλημάτων των εύρίσκετο εις τόν έαυτόν των και εις τά σφάλματα κατά τās σχέσεις των μέ τούς συνανθρώπους των.

Τό πρόγραμμα τών συναντήσεων αύτων — week-ends — περιελάμβανε όμαδικήν λατρείαν, περιουλλογήν, συζητήσεις ή όμιλίας, εύκαιρίαν άναψυχής και ψυχαγωγίας μέ μουσικήν ή άνάγνωσιν λογοτεχνικών κειμένων, περίπατον κλπ., άναλόγως τής προτιμήσεως τών μελών.

Ίδιαιτέραν βοήθειαν εύρίσκουν εις τήν άνταλλαγήν πείρας άπό όπου τό κάθε μέλος άντλεί νέον θάρρος, έλπίδα και ένα αίσθημα ότι έχει και άλλους συμπαραστάτας προκειμένου να άντιμετώπιση και πάλιν τās δυσκολίας του.

Βεβαίως δέν λείπουν και αί ανθρώπιναι δυσκολία και διαφωνία κατά τās συναντήσεις αύτάς. Έχοντες όμως ύπ' όψιν ότι και αύται άκόμη αί δυσκολία ήμπορούν εις τό τέλος να τονώσουν και τήν ειρήνην αλλά και τήν πίστιν, όταν τά μέλη προσπαθούν να μην τās άφήσουν να χρονίσουν μέχρι τής έπομένης συναντήσεως. Διότι τότε κάθε δυσαρέσκεια θά έπενεργούσε ώσαν δηλητήριον εις τās καρδίας τής ομάδος.

Μέ τήν συναίσθησιν ότι οί πιστοί είναι ή Έκκλησία έν τῷ κόσμῳ, πολλά μέλη, μολοντί ζοϋν και εργάζονται εις έντελώς κοσμικόν περιβάλλον, μέ ευθύνας πρὸς προϊσταμένους, συναδέλφους, ύφισταμένους που δέν άναγνωρίζουν τήν θείαν αυθεντίαν, εύρίσκουν τήν εύκαιρίαν να άσκοϋνται εις τό ν' άγαποϋν και να έμπιστευοϋνται τόν πλησίον, τόν άπο

ιδιοσυγκρασίας δύσκολον, άποβλέποντα εις τήν τήρησιν τών δύο «μεγάλων» έντολών του Χριστου.

★

Σχετική είναι ή πείρα άπο τήν όργάνωσιν «Οί ύπηρεται του Βασιλέως Χριστου» (The Servants of Christ the King), που εργάζονται κατά παραπλήσιον τρόπον.

Είναι και αύτη μία προσπάθεια τής πολεμικής έποχής που έδωσε «άπο τό πικρό γλυκό», άπο τήν ανάγκην πολλών πιστών να διατηρηθοϋν σταθεροί, μέσα εις τās δοκιμασίας τής έποχής εκείνης του πολέμου.

Η όργάνωσις αύτη ήσχολήθη μάλλον μέ τά πρόσωπα παρά μέ ιδέας άφηρημένες, άπηυθύνη δε πρὸς τόν λαόν άδιακρίτως και τόν παρῳτρνε κατά τās δυσκόλους ήμέρας εκείνας, να προσφέρη, να λάβη στάσιν προσφορās του έαυτου του. Με τήν συναίσθησιν όμως ότι δέν έμονοπόλουν, τρόπον τινά, τήν γησίαν χριστιανικήν εργασίαν, ούτε ότι ήμποροϋσαν να είναι άλάθητοι, έκαμαν ένα πρόγραμμα εργασίας: «Ύπηρεται του Θεου» εις τό όποιον ή μαθητεία ήτο βασική προϋπόθεσις. Τά στοιχεία τής προσπαθείας αύτης ήσαν περίπου, μία προετοιμασία δια προσευχής έν σιωπή, προτου προβοϋν εις κάθε δράσιν ή άντιμετώπισιν διαφόρων καταστάσεων. Συζητήσεις ύπο έλεγχον. Άποφάσεις όμόφωνοι. Και παράλληλος εργασία προνοιακή, μέ άνάμιξιν εις τās παντοίας άνάγκας τής κοινωσίας — δημοσίας ύγείας, οικογενειακάς, καθώς έπίσης και άνάγκας ψυχικάς.

★

Άκολουθεί ή «πείρα μιās ένορίας» άπο τήν εργασίαν αύτην δια τών όμάδων. Πείρα άπο εργασίαν τεσσάρων έτών μεταξύ 20.000 ανθρώπων που έζων εις βιομηχανικάς περιοχάς — μεταξύ αύτων δέν ήτο κανεις έπιστήμων.

Άπο τήν πείραν αύτην τών όμάδων, αί όποία συνητῳντο κατά δεκαπενθί-

μερον, παρετηρήθη ότι εκεί, όχι μόνον έγνωρίσαν ό ένας τόν άλλον αλλά και προσεπάθησαν νά παραδεχθούν ό ένας τόν άλλον.

Είς τήν ομάδα των εφαρμόζεται τό «παραδέξου τόν άλλον και θά σέ παραδεχθῆ». "Εμαθαν νά μελετούν τήν Καινήν Διαθήκην είς έποχήν όπου ό κόσμος δέν ένδιαφέρεται νά διαβάξῃ πολύ. «Έντός έξ μηνών έμαθα περισσότερα είς τήν ομάδα από ό,τι είς όλην μου τήν ζωήν», είπε κάποιος. Μία άλλη γυναίκα δειλοῦ χαρακτήρος δέν ώμιλοῦσε ποτέ είς τάς συγκεντρώσεις, χωρίς όμως κανείς νά τήν μεμψῆ δι' αυτό. Άλλά όταν, μετά δύο έτη, άνοιξε τό στόμα της είς μίαν διστακτικήν προσευχήν όλη ή ομάς ήσθάνθη ότι αυτή ήτο μία εύλογία δι' όλους. "Η γνωριμία τοῦ ένός με τόν άλλον φέρνει αύξουσαν γνωριμίαν τοῦ Θεοῦ.

"Εμαθαν, άκόμη, τήν μαθητείαν. "Ισως ή ύπακοή είναι καλύτερα παρά ή θυσία, αλλά πολλοί θυσιάζουν σχεδόν ό,τιδήποτε διά ν' άποφύγουν αυτήν τήν ύπακοήν.

"Εδοκίμασαν νά συμπροσεύχωνται, πράγμα πού διά τήν ιδιουσυγκράσιαν των (ώς "Αγγλων) δυσκόλως έπιτυγχάνεται. Καί, τελευταίως, έμαθαν νά έχουν ένα συγκεκριμένον σκοπόν, τήν δράσιν. Είς τήν έποχήν μας, ό δρόμος πρὸς τήν άγιότητα άναγκαστικῶς περνᾷ διά μέσου τοῦ κόσμου τῆς δράσεως (action).

★

Είς ένα άλλον άπολογισμόν, «ή ιδιότης τοῦ μέλους τῆς ομάδος, τί στοιχίζει και ποίας δυσκολίας έχει», τίγονται άλλα πλευράι τοῦ θέματος τῶν ομάδων.

"Η ιδιότης ως μέλους μιᾶς ομάδος θέτει έρωτηματικά. «Τί θά προσφέρω ή τί θά άποκομίσω από τήν ομάδα; Τί με έλκύει είς αυτήν; Νά κάμω μίαν έπιλογήν έλευθέραν μεταξύ τῶν ομάδων;».

Πολλοί νέοι κυρίως θεωροῦν ως σπουδαίον χαρακτηριστικόν τῆς προσχωρήσεώς των είς τήν ομάδα, τήν έλευθερί-

αν των νά ήμποροῦν όπότε τό θελήσουν ν' άποχωρήσουν, έφ' όσον δέν θά ίκανοποιούντο από αυτήν. Καθ' όσον μάλιστα ή έκλογή τῆς μιᾶς ομάδος σημαίνει κατά κάποιον τρόπον άποκλεισμόν τῶν άλλων.

"Επειτα, είς τάς μεγάλας ομάδας θεωρεῖ κανείς ότι περνᾷ άνώνυμος. "Η παρουσία ή άπουσία των δέν γίνεται αισθητή. Τό όλον είναι όμως και όχι έγώ, και χρειάζεται πολὺν κόπον διά νά πεισθῆ ότι ή ιδική του ψήφος μεταξύ 50.000 άλλων, έβάρυνε είς τό νά ληφθῆ κάποια άπόφασις,

Βεβαίως ή Έκκλησία είναι ή ίδια μία μεγάλη ομάς, και οί άνθρωποι έχουν πάντοτε ανάγκην άλλήλων, ν' άνήκουν και νά τούς άνήκουν, φοβούνται όμως και τήν δυνατότητα ν' άπορροφηθούν από τό σύνολον και προσπαθοῦν νά εῦρουν τήν διεξοδον από τήν πίεσιν αυτήν.

Είς τάς μικράς ομάδας παρουσιάζεται ό πειρασμός μιᾶς ένδοστρεφείας και άποκλειστικότητος. Δι' αυτό και χρειάζεται ν' άνασηματίζωνται περιοδικῶς, πράγμα πού θά δείχνη ότι ή ύπόθεσις αυτή τῶν ομάδων έχει ρεαλισμόν, όπως θά δείχνη έπίσης ότι ό Χριστός εύρίσκειται παρών και είς τήν εργασίαν αυτήν διά τόν κόσμον Του.

"Εν τέλει, βασικόν διά τās ομάδας θεωρεῖται τό ότι τό σχεδιάγραμμα τῆς ζωῆς των πρέπει νά άντανακλᾷ τās άληθείας τῆς ένσαρκώσεως. Καί ή ύποδοχή ή μη τῆς άληθείας αυτής νά είναι όχι άπλῶς μία άκαδημαϊκή συζήτησις αλλά δείγμα τοῦ τί έπεδίωξαν πράγματι αἱ ομάδες αὐταί.

Είς τήν πατρίδα μας ύπάρχει ένας πλούσιος άπολογισμός πνευματικῆς δράσεως τῶν ομάδων, τῶν συνεργείων και τῶν κύκλων ήδη από τόν καιρόν τῆς κατοχῆς. Καί τό παρὸν άρθρον ήμπορεῖ νά χρησιμεύση ως μία ύπόμνησις τῆς μεγάλης άποστολῆς τῆς ομάδος είς τούς καιρούς μας, μάλιστα όταν συνδέσονται τά μέλη τῆς πνευματικοῦ δεσμοί.

Δ. ΑΚΥΛΑ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1968

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

«Προτείνομεν νά δημιουργήσωμεν παιδικὰς στέγας εἰς τὰς περιοχὰς αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται καὶ περιγράφονται κατωτέρω», ἔγραφεν ὁ Αἶδεσ. Robert E. Neumeyer. «Αὐταὶ αἱ ἐκκλησίαι εὐρίσκονται εἰς στρατηγικὰ σημεῖα, ὥστε νά φροντίζουν διὰ μερικὰς ἀπὸ τὰς περισσότερον καθυστερημένας ομάδας, συμπεριλαμβανομένων Πορτορικανῶν, Νέγρων καὶ λευκῶν. Ἡμποροῦμεν νά ἀναλάβωμεν 240 παιδιὰ εἰς αὐτὰς τὰς στέγας καί, ἐάν ἡ πρότασίς μας ἐγκριθῇ συντόμως, θά ἀρχίσωμεν τὴν ἴδυσίν των τὸν Σεπτέμβριον».

“Ὅπως ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖον του εἰς τὴν ὁδὸν Chestnut, εἰς τὸ κέντρον τῆς Φιλαδελφείας, ἰδρωμένος ἀπὸ τὴν πρότασιν ποῦ ἐτηλεγράφη, ὁ Rob. Neumeyer, ἐσταμάτησε διὰ νά σκεφθῇ ποῦ ἠμποροῦσε νά ὀδηγήσῃ αὐτὴ ἡ ἰδέα. Εὐρίσκετο ἐδῶ ὡς ἡγέτης τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς πόλεως, μιᾶς τολμηρᾶς προσπαθείας προσεγγίσεως εἰκοσιτριῶν Λουθηρανικῶν δογημάτων. Διέθετε ἤδη ὄλον του τὸν χρόνον προσπαθῶν νά συντονίσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν τῶν ἐνοριῶν καὶ τώρα ἐξήτει νά τοῦ παραχωρηθοῦν 386.000 δολλάρια διὰ μέσου τοῦ Τοπικοῦ Συλλόγου κατὰ τῆς φτώχειας διὰ νά ἐπιχειρήσῃ ἕνα νέον πρόγραμμα.

Μερικοὶ φίλοι του τὸν εἶχαν ἤδη ἐρωτήσῃ, ἐάν πρέπη αἱ Ἐκκλησίαι νά λάβουν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς φτώχειας. Ὑπῆρχεν ἐπίσης τὸ ἐρώτημα ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τὴν ὁποῖαν θά εἶχε αὐτὸ τὸ νέον πρόγραμμα μὲ τὴν ὑπόλοιπον ἐργασίαν τῶν ἐνοριακῶν ομάδων. Ἐξ ἄλλου ὁ πάστωρ Neumeyer ἐγνώριζεν ἐπίσης ὅτι ὑπῆρχαν εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν 122.500 παιδιὰ, κάτω τῶν 12 ἐτῶν, ἐργαζομένων μητέρων. Ἐπίσης ἐγνώριζεν ὅτι ὀλιγώτερα ἀπὸ τὰ 3% αὐ-

τῶν τῶν παιδιῶν εἶχαν ἐγγραφῆ εἰς ἀνεγνωρισμένας στέγας.

“Ὅπως ἀντιπαρέβαλλε νοερὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς πόρους, ἐγύρισε πάλιν εἰς τὴν γραφομηχανὴν του καὶ ἔγραψε: «Γίνεται ὄλο καὶ περισσότερο φανερόν ὅτι, ἐάν πρόκειται νά καταπολεμήσωμεν τὴν φτώχειαν, τὴν προκατάληψιν καὶ τὰ ἐπακόλουθά των, πρέπει νά ἀξιοποιήσωμεν ὅλας τὰς δυνατότητας τῆς κοινότητος. Ἡ ἀνάγκη διὰ παιδικὰς στέγας εἶναι φανερά. Ἀποκλείεται ἡ δημιουργία νέων ἐξόδων. Ἡμεῖς, λοιπόν, τὰ μέλη τῆς Λουθηριανῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, προσφέρομεν τὰς ἀτομικὰς μας δυνάμεις καὶ τὰς ὀργανωτικὰς μας ἰκανότητας διὰ νά βοηθήσωμεν αὐτὰ τὰ παιδιὰ».

Αὐτὴ ἡ αἴτησις τῆς Κεντρικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας Φιλαδελφείας ἦτο μία ἀπὸ τὰς πρώτας προσπαθείας ἡ ὁποῖα περιελάμβανε τὰς Ἐκκλησίας εἰς αὐτὸν τὸν νέον ἀγῶνα κατὰ τῆς φτώχειας. Ὁ πάστωρ Neumeyer καὶ οἱ συνεργάται του κατ' ἀρχὰς περιεφρονήθησαν, διότι ἡ αἴτησις των ἀπερρίφθη. Ἀργότερον ὁμως κατῴρθωσαν αὐτὸ ποῦ ἠθέλησαν. Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον Φιλαδελφείας ἐνεστερνίσθη τὴν ἰδέαν τῆς παιδικῆς στέγης καὶ τῆς προσχολικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποῖα προετάθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ πέντε ἄλλων ὀργανώσεων, καὶ ἀνέπτυξε πρόγραμμα παιδικῆς μερίμνης εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ὑπὸ τὸν τίτλον: «Get Set».

Αὐτὴ ἡ προσπάθεια εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νά γίνῃ περισσότερο ποικίλη ἡ συμβολὴ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ ὅ,τι εἶχαν φαντασθῇ ὁ Rob. Neumeyer καὶ οἱ συνεργάται του, ὅταν ἤρχισαν νά σκέπτονται τὴν ὑποβολὴν ἐπισήμου αἰτήσεως ἐνισχύσεως ἀπὸ τὸ Γραφεῖον Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς (Office of Economic Or-

portunity - O.E.O.). Κατά πρώτον, αντί των οικονομικών διαχειριστών του προγράμματος, οι άνθρωποι της Έκκλησίας παρουσιάσθησαν ως καινοτόμοι και ως έμπνευσται οι οποίοι έβοήθησαν εις την παρουσίασιν και διαπίστωσιν των αναγκών και κατόπιν παρεκίνησαν μίαν υπάρχουσαν οργάνωσιν να προχωρήσῃ πρὸς μίαν νέαν κατεύθυνσιν, διὰ να αντιμετώπισῃ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην.

Ἐπειτα, αἱ Ἐκκλησίαι ἔπρεπε να παρέχουν ἐποικοδομητικὴν κριτικὴν διὰ να βοηθοῦν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς φτώχειας να κινήται πρὸς τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν.

Τρίτον, αἱ Ἐκκλησίαι, ἀφοῦ προσείλκυσαν τὴν προσοχὴν εις μίαν ἀνάγκην και διήγειραν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινότητος, συνειργάσθησαν διὰ τὴν συγκέντρωσιν των ἀπαραιτήτων μέσων. Εἰς αὐτὴν τὴν ειδικὴν μάχην ἡ Κεντρικὴ Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία διέθεσε τὰ κτίρια ἑπτὰ ναῶν, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦντο ἀπὸ τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον εις τὸ πρόγραμμα «Get Set».

Τέλος, αὐτὴ ἡ ὁμάς των ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας ἔπρεπε να παίξῃ ρόλον συμπλιωτοῦ βοηθοῦσα ἄλλους να κατανοήσουν τὴν σημασίαν τῆς προσπάθειας, να προσαρμόζονται με τὰ ἐμπόδια ποὺ προκύπτουν και με τὴν γραφειοκρατείαν ἢ ὁποῖα ἀναποφεύκτως παρακολουθεῖ ἓνα τόσοσιν ὀγκῶδες νέον πρόγραμμα.

Ἡ πείρα τοῦ Rob. Neumeyer και των συνεργατῶν του ἀποτελεῖ μίαν μόνον ἀπὸ τὰς ἑκατοντάδας μαχῶν και προσπάθειῶν εις τὰς ὁποῖας ἔχουν ἀποδουθῆ αἱ Ἐκκλησίαι εις τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς φτώχειας.

Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας δὲν εἶχαν ἀρχίσει παρὰ ὅταν ὁ Πρόεδρος και τὸ Κογκρέσσον ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς φτώχειας με τὴν ψήφισιν τοῦ Νόμου Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς τὸ 1967. Εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις ἡ μάχη εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ πολλὰ χρόνια πρὶν και ὁ Νόμος Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς ἀπλῶς ἐνίσχυσε κατὰ πολὺ τὰ μέσα.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πλέον ἀξιοσημεῖωτα παραδείγματα τῆς συμβολῆς τῆς Ἐκκλησίας εις τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς φτώχειας εὐρίσκομεν εις τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν τοῦ Μισσοῦρι, εις τὸ Δέλτα τοῦ ποταμοῦ Μισσισιππῆ, ποὺ καλεῖται «τακοῦνι τῆς μπόττας» (hootheel). Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1930 οἱ ἐργάται ἀντιμετώπιζαν δυσκόλους καιροὺς και πολλὰ οἰκογένεια εὐρέθησαν εις τὴν ἀνάγκην να ἐκπατρισθοῦν. Ὁ Ὄργανισμὸς Ἀσφαλίσεως Ἀγροτῶν (Farm Security Administration), ἐδημιούργησε δέκα κοινότητας ἀπὸ 50-70 σπῖτια τὴν κάθε μίαν διὰ να στεγάσῃ μερικὰς ἀπὸ αὐτὰς τὰς οἰκογενείας. Τὸ 1945 ὁ Ὄργανισμὸς ἀπεφάσισε να πωλήσῃ αὐτὰς τὰς ἰδιοκτησίας.

Μερικοὶ κληρικοὶ αὐτῆς τῆς περιοχῆς, ὁ David Burgess, ὁ Charles Burger και ὁ Ἐπίσκοπος William Scarlett, ἐσκέφθησαν ὅτι αὐτὰ αἱ οἰκογένεια ἦτο πιθανὸν να ἐκδιωχθοῦν ἔαν αἱ οἰκίαι ἐπωλοῦντο εις κτηματίας ἢ ἐπιχειρηματίας. Διὰ να τὸ προλάβουν αὐτὸ, οἱ τρεῖς κληρικοὶ, με τὴν βοήθειαν μερικῶν λαϊκῶν, ἐδημιούργησαν τὸν Ὄργανισμὸν Στεγάσεως (Delmo Housing Corporation), και 550 σπῖτια εις 9 χωρία ἐπωλήθησαν ὑπὸ τοῦ F. S. A. εις τὸν Delmo τὴν 2αν Ἰανουαρίου 1946 ἀντὶ 285.000 δολλαρίων. Κατὰ τὴν διάρκειαν των ἐπομένων ὀκτῶ ἐτῶν ὁ Delmo ἐξετέλεσε πρόγραμμα κοινωνικῆς προνοίας και ἦτο ἐπίσης εις θέσιν να ἐκπληρώσῃ τὸν πρωταρχικὸν του σκοπὸν, να βοηθήσῃ δηλαδή κάθε οἰκογένειαν ν' ἀγοράσῃ ἰδικὸν τῆς σπῖτι. Τὸ 1954 μετεβιβάσθησαν ἀπὸ τὸν Ὄργανισμὸν οἱ τίτλοι τοῦ τελευταίου σπῖτιοῦ εις μίαν ἀγοράστριαν οἰκογένειαν.

Κατὰ τὴν ἐπομένην δεκαετίαν συνεχίσθη τὸ πρόγραμμα κοινωνικῆς προνοίας, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε ποικίλας προσπάθειας, ὅπως ἡ ἐξασφάλις εὐθηνῶν καταστημάτων διὰ τὴν διανομὴν δωρηθέντος ἱματισμοῦ, μορφωτικὸν πρόγραμμα ἐνηλίκων, πρόγραμμα κολλεγιακῶν ὑποτροφιῶν διὰ νεαροὺς σπουδαστὰς και προγράμματα ἐργασίας δι'

αυτο-βοήθειαν. Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορίας του ὁ Ὄργανισμός Στεγάσεως Delmo προσεπάθησε νὰ κάμη ἰκανοὺς τοὺς κατοικοὺς τοῦ boothel νὰ κατακοτῶν καὶ νὰ διατηροῦν τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὸν αὐτοσεβασμὸν των.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1965, προσετέθη μία νέα διάστασις εἰς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν, ὅταν ὁ Αἰδεσιμώτατος William D. Charipan ἐκλήθη νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν νέων προγραμμάτων εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς. Τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐχρηματοδοτεῖτο ἐν μέρει ἀπὸ ἐπιχορηγίην 225.000 δολλαρίων τοῦ Γραφείου Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς (O. E. O.), ἀναφέρεται εἰς ἕνα κέντρον προνοίας διὰ καθένα ἀπὸ τὰ ἑννέα χωριά. Αὐτὰ τὰ κέντρα ἔχουν ὡς σκοπὸν νὰ προσφέρουν ποικιλίαν ὑπηρεσιῶν, ἀπὸ σπουδαστικὰ κέντρα διὰ παιδιὰ καὶ ἐνηλίκους μέχρι ἰατρικῶν καὶ ὀδοντοϊατρικῶν ἐξετάσεων καὶ προγράμματα ἐκπαιδεύσεως καὶ ἄλλα σχετικὰ δι' ἀνέργους καὶ ὑποαπαχολομένους.

Ἀπὸ εὐρείας σκοπιᾶς ἐξεταζόμενος ὁ Ὄργανισμός Στεγάσεως Delmo ἀνέλαβε εἰκοσαετῆ ἀγῶνα κατὰ τῆς φτώχειας. Αὐτὸ ἦτο περισσότερο ἀπὸ ἀπλή προσπάθεια ἀνακουφίσεως ἀπὸ τὴν φτώχειαν. Ἦτο ἐπίσης μία πάλῃ διὰ νὰ κατορθώσουν οἱ κάτοικοι νὰ σπᾶσουν τὸν κλοιὸν τῆς πενίας μέσα εἰς τὴν ἰδικὴν των οἰκογενειακὴν κατάστασιν. Τώρα, μὲ τὴν νέαν συνεργασίαν μὲ τὸ ὁμοσπονδιακὸν κράτος, τὸ τόλμημα ποῦ ξεκίνησε ἡ Ἐκκλησία διαθέτει νέους πόρους διὰ τὴν προσπάθειαν.

★ ★ ★

Ἔνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ῥόλους τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς προσπάθειάς ἦτο νὰ ἐνεργοῦν ὡς κριταὶ τοῦ ἀγῶνος τῶν ἐπισημῶν ἀρχῶν κατὰ τῆς φτώχειας καὶ νὰ χρησιμεύουν ὡς ὑποκινηταὶ οἱ ὁποῖοι ἐξαναγκάζουν τὸ ἐπίσημον κράτος νὰ λάβῃ ὑπὸ σημείωσιν τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς

θέσεις τῶν πτωχοτέρων τάξεων. Ἀξιωματικῶν παράδειγμα εἶναι ἡ Ἀνατολικὴ Ἑνορία τοῦ Ὠκλαντ εἰς τὴν Καλιφόρναν.

Τὸ 1955, τὸ Ὠκλαντ ἐκέρδισε βραβεῖον τῆς «πλέον Ἀμερικανικῆς πόλεως». Ἐνδεκά ἔτη θραδύτερον περιεγράφετο συχνὰ ὡς ἐνδεχομένως ἡ περισσότερον εὐφλεκτος πόλις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ὁ συνδυασμὸς φυλετικῶν διακρίσεων, ἀκαταλλήλου συγκοινωνίας, ἀνεργίας, κακῶν συνθηκῶν στεγάσεως καὶ φτώχειας εἶχον δημιουργήσει πυρῆνα ἀναφλέξεως εἰς τὸ γκέττο τῶν Νέγρων.

Μέσα εἰς αὐτὰ ἐδημιουργήθη ἡ Ἀνατολικὴ Ἑνορία τοῦ Ὠκλαντ, τὸ 1964 ἀπὸ πάστορας καὶ λαϊκοὺς διαφόρων γειτονικῶν Ἐκκλησιῶν. Διαμαρτυρούμενοι καὶ Καθολικοὶ ἀντεπροσωπεύοντο καὶ μεταξὺ τῶν δώδεκα πρώτων κληρικῶν ἦσαν δύο Ρωμαιο-καθολικοὶ καὶ ἱερεῖς ἀπὸ ὀκτῶ προτεσταντικῆς ὁμολογίας. Ἔνας ἐκ τῶν σπουδαιότερων σκοπῶν ἦτο τὸ τοπικὸν πρόγραμμα κατὰ τῆς πενίας.

Βασικῶς ἡ Ἑνορία συνέβαλεν εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ δύο τρόπους. Πρῶτον διέθεσε τὰς ἰδικὰς τῆς δυνάμεις εἰς ἕνα πρόγραμμα μελέτης-ἐργασίας ποῦ χρησιμοποιεῖ περίπου τριάντα φοιτητὰς (χρηματοδοτούμενον ἀπὸ ἐπιχορηγίην τοῦ Γραφείου Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς) οἱ ὁποῖοι ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινότητος καὶ ἐργάζονται εἰς τὰς ὁμάδας νέων. Ἐπὶ πλέον, ἡ Ἑνορία ὑπῆρξεν ἡ πρωτεργάτις δύναμις ἡ ὁποία ἱδρυσεν καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν χρηματοδότησιν τοῦ Σχολείου John F. Kennedy, «δι' ἀποβληθέντας καὶ ἐκδιωχθέντας μαθητὰς». Προετοίμασεν ἐπίσης καὶ ὑπέβαλε προτάσεις δι' ἕνα κέντρον ἀναπτύξεως μικρῶν ἐπιχειρήσεων καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν μονάδος ἐκ 300 κατοικιῶν μὲ χαμηλὸν ἐνοίκιον, ἡ ὁποία θὰ ἐχρηματοδοτεῖτο ὑπὸ τοῦ Στεγαστικοῦ Νόμου.

Ὡς μέρος τοῦ δευτέρου τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον συνέβαλεν εἰς τὸν ἀγῶνα ἡ Ἀνατολικὴ Ἑνορία τοῦ Ὠκλαντ ἦτο νὰ κατευθύνῃ μεγάλο μέρος τῶν ἐνεργειῶν

της εις τὸ νὰ ἐπιπρεάσῃ τὴν μάχην ὀλοκλήρου τῆς κοινότητος κατὰ τῆς φτώχειας. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1965 π. χ. ἀφοῦ ἐμελέτησε τὰς προτάσεις τῆς πόλεως διὰ μίαν ἐπιχορήγησιν ἀπὸ τὸ Γραφεῖον Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς (Ο. Ε. Ο.), ἡ Ἐνορία ὑπέβαλεν ἀντιπρότασιν ἡ ὁποία παρουσίαζε τὰς ἀποτυχίας τοῦ σχεδίου εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἀνεργίας, τὴν ἐξάλειψιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα καὶ τὴν συμμετοχὴν τῶν ἀπῶρων εἰς τὴν κατάστροφωσιν καὶ ἐκτέλεσιν προγραμμάτων κατὰ τῆς φτώχειας. Εἰς τὴν ἀντιπρότασιν τῆς ἡ Ἐνορία ὑπέβαλεν ἕνα περισσότερον θετικὸν σχέδιον τὸ ὁποῖον ἔφθανε ἕως τὰς ρίζας τῆς ἀσθενείας καὶ ἔρριχνε τὸ θάρρος εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν στέγην. Ἐνῶ ἡ Ἐνορία ἀπέτυχε νὰ κερδίσῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Γραφείου Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς (Ο. Ε. Ο.) διὰ τὸ πρόγραμμά της, ἡ ἐπιθετικότης τῆς ἐβοήθησε νὰ κινηθοῦν μερικὰ ἡγετικά προσωπικότητες τῆς κοινότητος τοῦ Ὠκλαντ πρὸς μίαν ὀλιγώτερον συντηρητικὴν θέσιν διὰ τὸν ἀγῶνα.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἀπ' εὐθείας ρόλον, ἡ Ἀνατολικὴ Ἐνορία τοῦ Ὠκλαντ συμβάλλει εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐκκλησίας, ἐναντίον τῆς δυστυχίας, ἐνεργοῦσα «ὡς κοινὸς τόπος συναντήσεως διὰ νὰ χαραχθῇ ἡ στρατηγικὴ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν κοινωνικῶν κακῶν τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος καὶ διαστρέφουν τὸ χριστιανικὸν Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὸν παγκόσμιον σκοπὸν του, τῆς ἀποκαταστάσεως συνθηκῶν δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὡς πλάσμάτων τοῦ Θεοῦ».

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀμερικὴν τοπικὰ Ἐκκλησία ἐπεχείρησαν τοπικὸν ἀγῶνα χωρὶς νὰ περιμένουν ἀπ' εὐθείας βοήθειαν ἀπὸ τὸ κράτος ἢ τὰς ὁμολογίας. Ἐνα ἀπὸ τὰ πλέον ἐποικοδομητικὰ τολμήματα ἀνέλαβεν ἡ Μεθοδιστικὴ Ἐκκλησία εἰς τὴν Μέμφιδα τοῦ Τέννεσου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1966 ἀπεφάσισεν ὅτι κάθε ὁμάς μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἔπρεπε νὰ «υἱοθετήσῃ» μίαν πτωχὴν οἰ-

κογένειαν. Αὐτὸ ἐσημαινε ὅτι κάθε ὁμάς, καθὼς καὶ καθεμία ἀπὸ τὰς ἐξῆς ἐπιτροπὰς καὶ καθένας ἀπὸ τοὺς κύκλους τῆς «Χριστιανικῆς Κοινότητος Γυναικῶν», θὰ ἀνελάμβανε ὀρισμένους ὑποχρεώσεις ἐναντι τῆς οἰκογενείας «της». Ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ πάστορος, τοῦ Αἰδ. James M. Lawson, καὶ μιᾶς ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς μὲ πρόεδρον ἕνα ἐξ ἐπαγγέλματος κοινωνικὸν λειτουργόν, κάθε συμμετέχουσα ὁμάς ἀνελάμβανε νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν οἰκογένειάν της ἕως ὅτου γίνῃ ἡ ἴδια ἀξία νὰ βοηθῆσῃ τὸν ἑαυτὸν της καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν κλοιὸν τῆς πενίας. Π. χ. ἕνας κύκλος προσέφερον ὑπηρεσίαν baby-sitting διὰ μίαν μητέρα, ὥστε νὰ μένῃ αὕτη ἐλευθέρω διὰ νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ σχολεῖον ἐνηλίκων ἢ νὰ παρακολουθῇ προγράμματα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως.

Τὰ δύο ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ τοῦ προγράμματος τὰ ὁποῖα ἔκμασαν νὰ διακριθῇ εἶναι α) ἡ ἔμφασις εἰς τὴν συνέχισιν τῆς βοήθειας καὶ β) ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας ὡς παράγοντος ὑποβοηθήσεως. Αὐτὸ εὐρίσκεται εἰς ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν μὲ τὸ πατροπαράδοτον καλὰθι τῶν Χριστουγέννων ἢ τὴν συγκέντρωσιν ἐράνων, μέθοδον τῶν περισσοτέρων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ προσπάθεια τείνει νὰ γίνῃ ἐφ' ἅπαξ ἀνακούφισις πρὸς ἀντιμετώπισιν μερικῶν δυσκολιῶν ποῦ συνοδεύουν τὴν ἔνδειαν. Ἐδῶ ἡ τάσις εἶναι μᾶλλον κατὰ τοῦ νοσήματος παρὰ ἀπλῆ ἀνακούφισις διὰ τὰ συμπτώματα.

Ἀφοῦ καὶ Ἐκκλησία ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν πρόσκλησιν δι' ἐντονώτερον ἀγῶνα κατὰ τῆς πενίας, νέαι προσπάθειαι ἤρχισαν καὶ νέοι σύλλογοι ἐσχηματίσθησαν - κάποτε μὲ ἐντονωτέραν τὴν ἀναπόφευκτον κριτικὴν.

Παράδειγμα δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν εἰς τὴν Βόρειον Καρολίαν, ὅπου τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1965, ἡ Ἐπιτροπὴ Προνοίας Μεταναστῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐκ-

κλησιῶν τῆς Πολιτείας εἶχε προσκληθῆ νά συνανηθῆ μὲ τὸν συντονιστὴν τοῦ Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς εἰς τὴν Βόρειον Καρολίαν καὶ μὲ ἀντιπροσώπους ἀπὸ ἄλλους ὁμοσπονδιακοὺς ὀργανισμοὺς, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ τοὺς μετανάστας. Ἐφ' ὅσον τὸ Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Βορείου Καρολίνας προσέφευρεν ὑπηρεσίας πρὸς τοὺς μετανάστας ἀγροτοεργάτας ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη, ἀπεφασίσθη ὅτι ἦτο τὸ καταλληλότερον μεταξὺ ἄλλων τῶν ὀργανώσεων, αἱ ὁποῖαι ἀντεπροσωπεύοντο εἰς τὴν συγκέντρωσιν διὰ νὰ γίνῃ ὁ ἐντολοδόχος ὀργανισμὸς. Αὐτὸ ἐθεωρήθη ὁ καλύτερος τρόπος διὰ νὰ ἐπεκταθοῦν αἱ εὐεργεσίαι τοῦ Νόμου Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν μεταναστῶν - ἀγροτοεργατῶν τῆς πολιτείας. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτό, τὸ Συμβούλιον ἐζήτησε καὶ ἔλαθεν ἐπιχορήγησιν ἐκ 270.444 δολλαρίων δι' ἕνα πρόγραμμα στεγασέως, παροχῆς οἰκιακῶν ὑπηρεσιῶν, ὑγειονομικῆς μερίμνης, παιδικῶν σταθμῶν καὶ ἐκπαίδευσέως. Αὐτὴ ἡ ἐργασία ἔγινε κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1965 εἰς ὀκτώ περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἐκάλυπτον δεκαοκτῶ κοινότητες. Ἔλαθεν ἐθνικὸν ἔπαινον, ὄχι μόνον διὰ τὴν ποιότητα τοῦ προγράμματος καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεξετάθη, ἀλλ' ἐπίσης διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν προσοχὴν ἢ ὁποῖα κατεβλήθη διὰ τὸν διαχωρισμὸν τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν ἔργον. Ἴσως περισσότερο σημαντικὴ ἦτο ἡ ἀνταπόκρισις

τῶν ἰδίων τῶν μεταναστῶν. Εὖρον Χριστιανοὺς εἰς τὴν Βόρειον Καρολίαν οἱ ὅποιοι ἐνδιεφέροντο δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν κατάστασιν των. Τοὺς ἐδέχθησαν καὶ τοὺς συμπεριεφέρθησαν ὡς πρὸς ἀνθρώπους, ἀνεγνωρίσθησαν αἱ ἐπιθυμίαι καὶ αἱ ἀνάγκαι των καὶ ἐβοηθήθησαν κατὰ πολλοὺς τρόπους, οἱ ὅποιοι δὲν θὰ ἦσαν δυνατοὶ χωρὶς αὐτὸ τὸ πρόγραμμα κατὰ τῆς πενίας, τὸ ὁποῖον κατηύθυνε τὸ Συμβούλιον.

Παρὰ τὴν ἀγρίαν κριτικὴν ἢ ὁποῖα ἠσκήθη εἰς τὴν πρώτην του προσπάθειαν, τὸ Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν τῆς Βορείου Καρολίνας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μάχην τὸ καλοκαίρι τοῦ 1966, συνεχίζον τὸ εὐρὺ πρόγραμμά του διὰ τοὺς μετανάστας μὲ νέαν ἐπιχορήγησιν τοῦ Ταμείου Οἰκονομικῆς Ἀρωγῆς.

Πολλὰ ἄλλα προσπάθειαι καὶ μάχαι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ περιγραφοῦν διὰ νὰ παρουσιασθῆ ἡ σύμπραξις τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς αὐτὸν τὸν νέον πόλεμον κατὰ τῆς φτώχειας καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν ὄλα τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα προέκυψαν ἀπὸ τὴν πείραν.

Μία διαπίστωσις ὅμως μένει πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν κοινωνίαν μὲ τὰς ποικίλας ἀνάγκας:

Τὸ πρωτεῖον τῆς ἀγάπης ἔναντι τῶν ἀδελφῶν μας.

Lyle E. Schaller

Ἀπόδοσις Κ. Δ. Σπηλιωτακοπούλου

Παρακαλοῦνται θερμῶς οἱ συνδρομηταὶ μας νὰ μεριμνήσουν διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς συνδρομῆς των τοῦ 1968 τὸ ταχύτερον, μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι συμβάλλουν ὡς συνεργάται εἰς τὸ πνευματικὸν ἔργον τῶν «Ἀκτίνων».

Ἡ συνδρομὴ παραμένει ἢ ἰδίᾳ καὶ διὰ τὸ 1968, ἤτοι δρχ. 70.

ΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΟΛΠΟΥΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ(*)

«Είναί ἐπεὶ γον νὰ πεισθῆ ἡ ἐποχὴ μας, χωρὶς ἄλλην καθυστέρησιν, ὅτι ἀρνούμενη τὴν ἐπιτέλειον τοῦ πατρικοῦ ἢ μητρικοῦ ἢ ἔργου, ποῦ ἔχει σκοπὸν τὸ ξύπνημα τῆς ἀνθρωπιᾶς τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει χάσει ὄχι μόνον τὴν πολιτικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν ποῦ ἀπελάμβανον οἱ πατέρες μας ὑφ' ὅλας τὰς κοινωνικὰς συνθήκας, ἀλλὰ ἀκόμη ἔχει μεταβάλλει εἰς ἐρείπια τὸ ἱερώτερον θεμέλιον μιᾶς ἀγνῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, εὐγενικῆς καὶ χριστιανικῆς».

J. H. PESTALOZZI

Ἡ ἰδεώδης οἰκογένεια τὴν ὁποίαν ὀραματιζόμενος ὁ Pestalozzi περιγράφει εἰς τὸν «Λεονάρδο καὶ Γερτρούδη», ὡς καὶ εἰς ἄλλα ἔργα του, ἀνήκει πλέον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ «παραδοσιακοῦ ντετερμινισμοῦ», ποῦ ἀναλύει εὐστόχως ὁ Riesman⁽²⁾. Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ Pestalozzi. ἐγράφη κατὰ προφητικὸν κάπως τρόπον. Ὁ μέγας παιδαγωγός, ζῶν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου τῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως, προησθάνθη τὰς βαθεῖας ἀλλαγὰς ποῦ θὰ ἐπέφερον ὁ νέος τρόπος ζωῆς καὶ δὲν εἶναι τυχαῖον τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς ὅλον του τὸ ἔργον κυριαρχεῖ ὁ ὀντισμὸς τῆς ἀξίας τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἀγωγῆς. Ὅπως ὅλαι αἱ ἀξίαι—ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ πατροπαράδοτον ἀξίαν — διεταράχθη καὶ αὐτὴ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην τῶν ἐρευνῶν ἀπετέλεσε πρόβλημα ἢ σκοπιμότης της... Σήμερον ἡ οἰκογένεια δὲν ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος. «Τὸ σύγχρονον ἄστυ, λέγει ἕνας πολεοδόμος, δὲν θεωρεῖ τὴν οἰκογένειαν ὡς ἐν προνομιοῦχον ἀνθρώπινον σύνολον. Τὰ προβλήματα ποῦ ἀφοροῦν εἰς αὐτὴν κα-

τήνησαν νὰ ἀντιμετωπίζωνται ὡς προβλήματα τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν... Πολλοὶ προγραμματισταὶ ἐκκινοῦν ἀπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ πολεοδομία ὀφείλει νὰ ὑπηρετήσῃ τὰ ἄτομα καὶ ὄχι τὴν οἰκογένειαν. Ὁ τύπος τῶν κατοικιῶν, αἱ διαστάσεις τῶν διαμερισμάτων, τὸ φυσικὸν καὶ μορφωτικὸν περιβάλλον δὲν ὑπελογίσθησαν ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ἀνθοφορίαν τῶν μελῶν της»⁽³⁾.

Ὅσον ὅμως καὶ ἂν ἡ μαρτυρία αὐτὴ δεικνύει τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς οἰκογενείας, δὲν εἶναι καθολικὴ, διότι δὲν ἀφορᾷ παρὰ εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἰδικώτερον, εἰς τὰς μεγάλας τῶν πόλεις.

Παρὰ ταῦτα εἶναι εἰς ὅλους σαφές ὅτι ὑπάρχει μίᾳ γενικῇ μεταβολῇ αὐτῆς ταύτης τῆς δομῆς τῆς οἰκογενείας. Τοῦτο θεθαίως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀστικὸν ἢ ὑπαίθριον χῶρον εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουν φυτευθῆ αἱ οἰκογένειαι. Πλὴν ὅμως ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ ἀποχρώσεις δὲν κάμουν ἄλλο τι παρὰ νὰ τονίζουσι τὴν πραγματικότητα τοῦ φαινομένου ποῦ εἶναι ἡ οἰκογένεια ἐν ἐξελίξει.

Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, νομίζομεν πῶς εἶναι μίᾳ χαλάρωσις τῆς ἐνότητος μέσα εἰς τὴν οἰκογένειαν. Ὡς νὰ ἔχουν ξεσφιχθῆ οἱ δεσμοὶ

(1) Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀποτελεῖ παράγραφον μελέτης ἐκτυπωθείσης γαλλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον *La relation pédagogique à partir de l'œuvre de Pestalozzi* (Παρίσι 1967 σελ. 322) καὶ ἐρευνώσης τὸ πρόβλημα τῶν παιδευτικῶν σχέσεων ἀπὸ τοῦ Pestalozzi. Ὅπως καὶ εἰς ὅλον τὸ ἔργον, ἔχομεν καὶ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο τὴν εὐρωπαϊκὴν κυρίως πραγματικότητα, κατὰ νοῦν.

(2) Βλ. Riesman (D) «Τὸ μοναχικὸν πλῆθος».

(3) Carrier H R. P., s.j «L' homme en milieu urbain: Mobilité et enracinement» In *L' homme et la revolution urbaine*. E. S. F., Paris.

της. Ἡ χαλάρωσις αὕτη εἶχε μίαν δυσμενῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν σχέσεων γονέων-παιδιῶν. Ἦρχισαν νὰ σπανίζουσιν. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ φαινομένου αἱ σχέσεις διδασκάλων-μαθητῶν ἐντὸς τοῦ σχολείου, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώκουν ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ ἠμποροῦν νὰ ὑποκαταστήσουν τὰς σχέσεις γονέων-παιδιῶν ἔχουν σήμερον μίαν δυνατότητα περισσότερο, τὴν δυνατότητα νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς μίαν ἔλλειψιν.

Αἱ διάφοροι ἐξελίξεις εἰσήγαγον μίαν διπλῆν σφήναν εἰς τὸ οἰκοδόμημα τῆς οἰκογενείας. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἶναι ἡ ἠθικὴ κρίσις καὶ ἡ κρίσις τοῦ κύρους ποῦ θέτουν ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς οἰκογενείας. Ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἡ ἐλάττωσις τῶν μορφωτικῶν δυνατοτήτων τὰς ὁποίας ἄλλοτε διέθετε. Ἄς ἴδωμεν ἐν συντομίᾳ καὶ τὰ δύο ταῦτα σημεῖα.

Ἐξω ἀπὸ κάθε τάσιν πρὸς ἠθικολογίαν ἡ ἠθικὴ αὕτη κρίσις φαίνεται ὡς κυρία αἰτία μιᾶς οἰκογενειακῆς ὑποβαθμίσεως τὴν ὁποίαν διαπιστώνομεν εἰς τὰς ἡμέρας μας. Τὸ ἰδανικὸν ἰδρύσεως οἰκογενείας δὲν ἐξασκεῖ μεγάλην ἔλξιν καὶ δὲν φαίνεται νὰ κυριαρχῇ εἰς τὰ θνεῖρα πολλῶν συγχρόνων κοριταῖδων. Ἡ δημιουργία οἰκογενείας ἀπαιτεῖ πάντοτε θυσίας αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ καταβληθοῦν ἀπὸ ἄτομα ἐμφανῶς ἐγωϊστικά. Οἱ σύγχρονοι δμοῦς νέοι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν τὴν ἡλικίαν τῶν θνεῖρων εἰς μίαν ἐποχὴν τῶν καταναλωτῶν τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν καὶ ὄχι τῶν παραγωγῶν⁽⁴⁾ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἀναζητήσουν εἰς τὸν γάμον παρὰ τὴν ἀτομικὴν των ἱκανοποίησιν καὶ ἐξυπηρέτησιν; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανθοῦν τὴν χαρὰν τοῦ δημιουργεῖν καὶ παράγειν διὰ τοὺς ἄλλους, νὰ ἀναζητήσουν μὲ ἄλλους λόγους τὴν εὐτυχίαν των ὄχι εἰς τὸ λαμβάνειν ἀλλὰ εἰς τὸ δίδοναι, πράγμα ποῦ ἀπαιτεῖται μέσα εἰς τὸν γάμον;

Κατόπιν τούτου δὲν εἶναι ἐκπληκτικὸν

(4) Ὁ καθηγητὴς Debesse, ὀνομάζει ἀκριβῶς τὴν σύγχρονον οἰκογένειαν «ἐνότης καταναλώσεως» (Bulletin de Psychologie, Μάιος 1961, σελ. 946). Ἡ ἀλήθεια αὕτη ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τῆς τροφοδοσίας καὶ οἰκονομικῆς συντηρήσεως τῆς οἰκογενείας.

τὸ γεγονός ὅτι μίαι μερίς νέων θβάνει εἰς τὴν ὥραν τοῦ γάμου κουρασμένη, χωρὶς θάρρος καὶ οὐδὲν ἐνδιαφέρον νὰ συζητήσῃ μὲ τὸν σύντροφόν της. Ἄν λάθωμεν δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς συμβαίνει νὰ εἶναι παιδιὰ γονέων ποῦ συνέζησαν «γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου» ἢ παιδιὰ διεξευγμένων ἐπίσης, ὅτι ἡ ἀγωγή τὴν ὁποίαν ἔλαβον εἰς τὸ σχολεῖον δὲν ἦτο παρὰ μίαι ἀτομικιστικὴ ἀγωγή, ἀγωγή τοῦ ανταγωνισμοῦ, τότε δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους νέους νὰ ἔχουν προγευθῇ τὴν ὁμορφιά τοῦ δίδοναι ἀφοῦ ἐστερήθησαν τῆς πείρας αὐτῆς εἰς τὰ περιβάλλοντα ἀγωγῆς ὅπου ἔζησαν. Εἶναι ἄραγε ἄσχετον πρὸς τὴν ἀνωτέρω διαπίστωσιν τὸ γεγονός ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην 45% τῶν γυναικῶν εἰς τὴν Γαλλίαν (35% ὑπανδρῶν + 10% ἄγαμοι) δὲν ἔχουν παρὰ 1 ἢ 0 παιδιὰ⁽⁵⁾. Ποῖος δὲν θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ ἐκφράσῃ φόβους διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ταύτην τῆς γυναικὸς ἀπὸ τὸν μητρικὸν τῆς ρόλον; Θὰ ἦτο ὑπερβολικὸν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τοῦτο μαρτυρεῖ, εἰς ὄρισμένον μέτρον, κάποιον ἐκφυλισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος;

Ἡ ἠθικὴ αὕτη κρίσις εἶναι ἡ κυρίως ὑπεύθυνος διὰ τὸν κλονισμὸν τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ τοῦ κύρους ποῦ διέθετε εἰς παλαιότερας ἐποχάς. Ὑπάρχουν ζεύγη ποῦ δὲν διστάζουν νὰ διακόπτουν τοὺς δεσμούς των, νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ παιδιὰ των ἐνίοτε ἀπὸ... καπρίτσιο. Πρόκειται, ὅπως ἤδη ἐλέχθη, διὰ μίαν γενικωτέραν κρίσιν τοῦ κύρους (ἠθικὴ κρίσις), ποῦ μαστίζει τὴν δυὸ φορές μεταπολεμικὴν ἐποχὴν μας καὶ ἐπομένως δὲν ἀφήνει τὸν οἰκογενειακὸν θεσμὸν ἀνέπαφον.

Σήμερον οἱ γονεῖς δὲν προλαβαίνουν νὰ παρακολουθήσουν τὴν ταχυτάτην ἐξέλιξιν τῶν παιδιῶν των. Εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον τὸν ἐξελίξει εἶναι χρήσιμον νὰ ἐκπαιδευθοῦν καὶ οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν ποῦ θέτουν πλέον ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ πατριαρχικοῦ δικαίου κύρος τῶν γονέων των. Τοι-

(5) Fourastié : Les 40.000 heures-Paris et Genève, Laffont-Garthier 1965, σελ. 209.

ουτοτρόπως εμφανίζονται αί «Σχολαί Γονέων» διά νά μορφώσουν τούς έν λόγω ένήλικας. Ὑπάρχει, ἔγραφεν ὁ Debesse, μία «βαθμιαία ἀποσύνθεσις τῆς πατρικῆς ἰσχύος»⁽⁶⁾. Τοῦτο εἶναι φανερόν σήμερον. Ὁ κόσμος θέλει νά ἀπελευθερωθῆ ἀπό τὰς ὀποιασδήποτε «ἐξουσίας», εἴτε αὐταί ἐπιβάλλονται ἀπό τούς ἀνθρώπους εἴτε ἀπό τόν Θεόν. Τόν κόσμον πού ὁ ἴδιος θέλει εἶναι ἕνας κόσμος τῶν «ἀδελφῶν ἀτόμων» πού δέν ἔχει ἀνάγκην (νομίζει...) ἀπό κηδεμόνας καί «πατέρας». Ἡ ἀποσύνθεσις ὅμως διά τήν ὁποίαν ὀμιλοῦμε δέν εἶναι ὁ μόνος παράγων τοῦ φαινομένου τούτου πού εἶναι ὁ περιορισμός τῶν μορφωτικῶν δυνατοτήτων τῆς οἰκογενείας.

Ὁ ρυθμός τοῦ πολιτισμοῦ καί αἱ ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ζωῆς εἰσῆλθον εἰς τήν οἰκογενειακὴν ἐστία, ἀφοῦ παρεβίασαν τὸ ἀπαραθίαστον μέχρι τώρα ἄσυλόν της. Αἱ σχέσεις μεταξύ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας εἶναι ἤδη ποσοτικῶς ὀλιγώτεραι. Ἐάν οἱ γονεῖς δέν διαθέτουν ποιοτικῆς ὑφῆς ἀντίθερα θά παρουσιασθῆ λίαν πιθανῶς τὸ φαινόμενον τῆς ἐρημώσεως τῶν ἐνδοοικογενειακῶν σχέσεων.

★

Τὸ κενόν τοῦτο τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων φαίνεται πῶς ἐπιρρίπτει εὐθύνας εἰς τήν ἐξωοικιακὴν ἐργασίαν τῆς μητρὸς. Ἐξετάζοντες τὸ θέμα μας ἐν σχέσει πάντοτε πρὸς τὰς μορφωτικὰς σχέσεις ἐντὸς τῆς οἰκογενείας — αἱ ὁποῖαι κατ' ἀνάγκην ἀνακλῶνται ἐπὶ τῶν τοιούτων τοῦ σχολείου — θά προσπαθίσωμεν νά ἐκφράσωμεν τὴν γνώμην μας ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Διότι ἂν ἡ ἔλλειψις τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων ὤθῃ τὸ παιδί ἀρνητικῶς εἰς τὴν ἀπόκλισιν ἄλλων σχέσεων ἐν τῷ Σχολείῳ, δέν πρέπει νά μᾶς διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς πῶς ἂν αἱ σχέσεις τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησε τὸ παιδί, κυρίως κατὰ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν παιδικὴν του ἡλικίαν, εἶναι ἐλαττωματικαὶ ἢ ἐλλείπουσιν παντελῶς, θά εἶναι καί αἱ μεταγενέστεραι σχέσεις του μὲ τὸ περιβάλλον ἐλλειπεῖς καί δύσκολοι. Τοῦ φαινομένου τούτου περιγραφέντος ὑπὸ

τοῦ Pestalozzi καί ἐπικυρουμένου ὑπὸ τῶν σημερινῶν ψυχολόγων, πῶς θά ἀντιμετωπισώμεν τὴν ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας ἐργασίαν τῆς μητρὸς;

Πολλοὶ ἐκ τῶν παιδαγωγῶν ἀντιτίθενται σαφῶς εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς μητρὸς διότι τὴν θεωροῦν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παιδαγωγικῆς ἀποστολῆς της⁽⁷⁾ Ἔχομεν παρὰ ταῦτα τὴν γνώμην ὅτι τὸ ἀληθές πρόβλημα δέν εἶναι τόσον τὸ δέον ἢ μὴ τῆς ἐργασίας ὅσον ἡ διάθεσις, ἡ ψυχικὴ στάσις (attitude) τὴν ὁποίαν ἡ μητέρα λαμβάνει κατὰ τὰς σχέσεις τὰς ἐντὸς τῆς οἰκογενείας. Ἐάν ἡ ἐξωοικιακὴ ἐργασία τῆς μητρὸς εἶναι καταδικαστέα τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας τῆς ἐργαζομένης μητρὸς. Ὑπάρχουν ἐργαζόμεναι μητέρες πού ἔχουν σχέσεις ὀρθὰς μὲ τὰ παιδιά των. Ὑπάρχουν ἐπίσης γυναῖκες αἱ ὁποῖαι δέν ἐργάζονται καί ὀνομάζονται «μητέρες - κλωσσαι» αἱ ὁποῖαι θέλουν συνεχῶς νά κρατοῦν κάτω ἀπὸ τὰ ἀσφυκτικά πτερὰ τῆς νοσηρᾶς στοργῆς των τὰ παιδιά των — ἄνδρας τώρα πλέον — χωρὶς νά ἐπιτρέπουν εἰς αὐτὰ νά δοκιμάσουν τὰ ἰδικὰ των πτερὰ. Ἐπομένως ἡ ἐργασία δέν ἀποτελεῖ, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, μειονέκτημα, δεδομένου ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νά συντελέσῃ εἰς τὴν ψυχικὴν ἀνθοφορίαν τῆς γυναικὸς καί νά τὴν ἀνυψώσῃ, ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ της, ἐφ' ὅσον προσφέρει εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐργασίαν ἴσην ἂν ὄχι περισσοτέραν τοῦ ἀνδρὸς. Ταῦτα θεβαίως δέν ἰσχύουν διὰ τὰς νεαρὰς μητέρας αἱ ὁποῖαι ἔχουν μικρὰ παιδιά. Ἡ ψυχολογία ἔδειξε (Spitz R. A. κ. ἄ.) πόσῃ βιολογικὴν ἀνάγκην ἔχει τὸ παιδί, μέχρις 6 ἐτῶν, τῶν σχέσεων του μὲ τὴν μητέρα. Ἰσχύουν περισσότερο διὰ τὰ μετὰ τὸ 12 ἔτος παιδιά τὰ ὁποῖα φυσιολογικῶς ἀπομακρύνονται τῆς οἰκογενείας ἀλλὰ καί ὑπερφηανεύονται πολλάκις διὰ τὴν ἐργαζομένην μητέρα ἢ ὁποῖα παρουσιάζει εὐκολίαν κατανοήσεως μερικῶν ἐξωοικογενειακῶν νεανικῶν προβλημάτων. Τὸ παιδί - μαθητὴς ἔχει ἐπίσης ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς παρουσίας

(6) Debesse Βλ. Bull. de Psychologie, Ἰανουάριος 1961, σελ. 713.

(7) Βλ. Καλλιάρια Σπ. «Ἀνάλεκτα» τόμ. Α', σελ. 47.

της μητρός εις τὸ σπίτι κατὰ τὴν ἐπιτροφήν του ἐκ τοῦ σχολείου. Ἐπιθυμῶμεν νὰ τὸ ὑ π ο δ ε χ θ ῆ ἢ μητέρα του καὶ νὰ παίξῃ μαζὶ τῆς (τὸ γήπεδον τῶν παιγνιδιῶν τῶν «πολιτισμένων» κατήντησε πρακτικῶς νὰ εἶναι τὸ διαμέριμα τῆς πολυκατοικίας πρὸς μαρσαμὸν τῶν παιδιῶν καὶ φρίκην... τῶν συνοικούντων) ἂν εἶναι μικρᾶς ἡλικίας.

Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ ἐρευνητὴς τὸ πρόβλημα τῆς ἐργαζομένης μητρός, νὰ προτείνῃ πιθανὰς λύσεις ἂν δὲν τὸ ἴδῃ καὶ εἰς τὴν πλεόν πρακτικὴν του μορφήν; Ἄν δὲν κατανοήσῃ ὅτι ἡ ἐργαζομένη μητέρα συμβάλλει εἰς τὴν οἰκογενειακὴν εὐτυχίαν διότι τοιουτοτρόπως συντελεῖ εἰς τὴν ἐξισορρόπησιν τοῦ οἰκογενειακοῦ προϋπολογισμοῦ; Σήμερον, ὡς κατηντήσαμεν οἱ ζῶντες εἰς χώρας βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένας ἢ πρὸς ἀνάπτυξιν, καθίσταται οἰκονομικὴ ἀνάγκη ἢ ἐξωοικιακὴ ἐργασία τῆς μητρός διὰ τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν οἰκογενειῶν.

Πλὴν ὅμως εἶναι ἐξ ἴσου ἀληθὲς ὅτι ἡ οἰκονομικὴ συμβολὴ τῆς γυναικὸς εἰς τὸν οἰκογενειακὸν προϋπολογισμὸν δὲν ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ἐρμηνείαν τοῦ συγχρόνου τούτου φαινομένου τῶν ἀστικῶν περιοχῶν. Ἡ ἐκπόρθησις τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου ὑπὸ τῆς τεχνικῆς ἔφερε εἰς τὴν νοικοκυράν τὴν πλῆξιν. Συνεχῶς καὶ ὀλιγοστεύουσιν αἱ γυναῖκες αἱ ὁποῖαι ἀρκοῦνται εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ «βασιλείου» τῶν, τὸ ὁποῖον, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις θλέπουν ὡς «φυλακὴν». Εἰς χώρας ὅπου ἡ βιομηχανία δὲν μετέβαλε τὸν ρυθμὸν ζωῆς μέχρι στιγμῆς, ὅπως ἐν πολλοῖς εἰς τὴν πατρίδα μας, ἡ ἔννοια τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας ὡς «βασιλείου τῆς γυναικὸς» εἶναι προφανὴς καὶ δὲν συζητεῖται ἢ ἀξία τῆς. Συχνά, ἄλλωστε, αἱ γυναῖκες ἐκδηλώνουν τὴν ὑπερηφάνειαν διὰ τὸν ρόλον των ὡς στηριγμάτων τοῦ σπιτιοῦ ὅπως αἱ Καρυάτιδες τῆς Ἀκροπόλεως στηρίζουν μὲ τὰς κεφαλὰς των τὸ Ἐρέχθειον.

Φοβούμεθα πραγματικῶς ὅτι ἡ ἐργασία τῆς μητρός παρὰ τὰ μερικὰ ἀναμφισβήτητα εὐεργετήματα πού χαρίζει δὲν μπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν. Ἐκτὸς ἂν ἐλαμβάνετο πρόνοια ὥστε

τοῦλάχιστον νὰ μὴν παρακαλῶνται βασικῶς τὴν δημιουργίαν σχέσεων καὶ ἀτμοσφαιρᾶς οἰκογενειακῆς καταλλήλου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ὁ δ ι ἄ λ ο γ ο ς εἰς τὰς ἐνδοοικογενειακὰς παιδευτικὰς σχέσεις λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν συνεχῶς αὐξανομένων δυσκολιῶν καὶ ἀπαιτήσεων τῆς ἀγωγῆς εἰς τὸν τεχνοκρατούμενον ἀκόμη κόσμον. Ἄλλὰ τί εἰδους διάλογον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν μέσα εἰς μίαν οἰκογένειαν πού ζῆ π. χ. εἰς τὸ Παρίσι;

Οἱ δύο γονεῖς φεύγουν πολὺ ἔνωρις διὰ τὸν τόπον τῆς ἐργασίας των, ἐργοστάσιον, κατάστημα, γραφεῖον κ.λ.π. Τὰ παιδιά ἀναχωροῦν καὶ αὐτὰ γιὰ τὸ σχολεῖον. Καὶ οἱ μὲν καὶ τὰ δὲ κλείονται ἀπὸ τὰς 9 τὸ πρωτὶ ἕως τὰς 6 τὸ θράδου εἰς δύο μεγάλα «κουτιά» πού λέγονται ἑ π ἄ γ γ ε λ μ α ἢ σ χ ο λ ε ῖ ο ν. Ἐκεῖ δὲν ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ διαλόγου. Εἰς τὴν ἐργασίαν, ὁ καθένας ἐνδύεται τὸ προσωπεῖον τοῦ μειδιῶντος, εὐγενικοῦ καὶ εὐσυνειδήτου ὑπαλλήλου, ἐργαζόμενος πολλακίς ὡς αὐτόματον. Εἰς τὸ σχολεῖον, ἔχει καταστῆ πλεόν νόμος νὰ ὀμιλῇ ὁ καθηγητὴς ἢ ὁ διδάσκαλος ἐνῶ ὁ μαθητὴς δὲν κάμνει ἄλλο τι παρὰ νὰ ἀκούῃ. Μετὰ τὰς 8 τὸ θράδου, ὅλοι ἐπιστρέφουν εἰς τὸ σπίτι κουρασμένοι καὶ ἐκνευρισμένοι ἀπὸ τὸ ταξίδι μιᾶς περίπου ὥρας πού ἀπαιτεῖται διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸν προορισμὸν των. Ὅλοι τότε, λοιπόν, δίδουν «ἓνα χέρι» εἰς τὴν κουζίαν ὅπου ἡ μαμὰ τρέχει διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ ἓνα πρόχειρον ἢ ἐκ τῶν προτέρων ἔτοιμον δεῖπνον. Εὐτυχῶς, τὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα τῆς νοικοκυρᾶς ἐπιτρέπουν εἰς τὴν οἰκογένειαν νὰ κάθηται εἰς τὸ τραπέζι εἰς τὰς 7.30', ὥρα ἱερά καὶ ἐπιθεβλημένη ἀπὸ τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς καὶ τὴν παράδοσιν, ὥρα, θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ἐπὶ τέλους, τοῦ οἰκογενειακοῦ διαλόγου. Εἶναι πράγματι ἡ μόνη στιγμή οἰκογενειακῆς συναθροίσεως κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ οἰκογένεια θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξετάσῃ ἀπὸ κοινου τὰ διάφορα προβλήματα, νὰ ἐνημερωθῇ σχετικῶς ἕνας ἕκαστος· κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν παρέχονται εὐκαιρίαι παρακολουθήσεως τῆς σχολικῆς ἐπιδόσεως τοῦ παιδιοῦ καὶ δυνατότητες ἱκανοποιήσεως πολλῶν συναι-

σθηματικῶν του ἀναγκῶν. Ἄλλὰ, ἀλλοίμονον, ἢ τηλεόρασις εἶναι ἐκεῖ, τὸ πρόγραμμα τῆς ἰδιαίτερος ἐλκυστικὸν δια τὴν ὥραν ταύτην, καὶ ἐπομένως θέσις διὰ διάλογον ἐνδοοικογενειακὸν δὲν ὑπάρχει. Ὅλων τὰ μάτια προσηλωμένα εἰς τὸ θέαμα. Μετὰ τὸ φαγητὸν τὰ παιδιὰ δὲν ἐγκαταλείπουν τὴν αἴθουσαν τῆς τηλεόρασεως παρὰ σχεδὸν ἐν καταστάσει ὕπνου. Ἐάν τέλος πάντων εἶναι κάπως μεγάλα καὶ κατορθώσουν νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς γοητείας τῆς, κλείονται εἰς τὸ δωμάτιόν των διὰ νὰ ἐτοιμάσουν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τοῦλάχιστον τὰ μαθήματα τῆς ἐπομένης. Ἐάν εἶναι ὀλιγώτερον ἐπιμελῆ, ἔαν θέλουν νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς ἀνάγκας των διὰ ζώην, χαρὰν, ἐπικοινωνίαν — ἀνάγκας ἀνικανοποιήτους ἐκ τῆς παρουσίας σχολικῆς καταστάσεως — ἐξέρχονται τὸ βράδυ καὶ δὲν ἐπιτρέφουν παρὰ μετὰ τὰ μεσάνυκτα, εἰς θάρος συχνὰ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἀρνηθῶμεν σήμερον ὅτι ἡ ἀξία ποῦ εἶναι τὸ γόητρον τῆς οἰκοδεσποίνης, ὑπέστη ρωγμὴν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπιδρᾷ ἀντιστοίχως καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν καὶ τῆς μεταδόσεως τῶν μορφωτικῶν ἀξιών. Πολλὰ ἀπὸ τὰς συγχρόνους γυναῖκας τῆς «καλῆς κοινωνίας» θὰ εὕρισκον «ξεπερασμένην» τὴν συμπεριφορὰν τῆς μητρὸς τῶν Γράκχων ὑπὸ τῆς ὁποίας ὡς μοναδικὸς θησαυρὸς ὑπεδεικνύοντο τὰ παιδιὰ τῆς.

Ἐχομεν τὴν γνώμην ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἐργαζομένης μητρὸς θὰ ἠδύνατο νὰ μελετηθῆ με περισσοτέραν εἰλικρίνειαν καὶ ἀγάπην. Θὰ ἠδύνατο νὰ εὐρεθῆ κάποιος τρόπος λύσεως τοῦ πράγματι δυσκόλου προβλήματος, ἂν οἱ ἀρμόδιοι ἠδύναντο ν' ἀντιληφθοῦν τὸν φαῦλον κύκλον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀκαταπαύτως καὶ ἀθεραπεύτως θὰ κινούμεθα ὡς κοινωνία. Μία λύσις τολμηρὰ θὰ ἐπέφερε ἴσως ὀλίγην ἀναστάτωση διότι ἔχομεν πάρεϊ «στραθὸ δρόμο» — ἔνεκα τῶν διεσπασμένων καὶ σπασμωδικῶν κρατικῶν ἐνεργειῶν, ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου — ἀλλὰ θὰ ἀντεμετώπιζε τὸ πρόβλημα καιρῶς καὶ ὁ χρόνος θὰ τὴν ἐδικαίωνε. Καὶ οἰκονομικῶς θὰ ἦτο, νομίζομεν, περισσότερον συμφέρουσα. Σήμερον ἢ με-

γαλυτέρα κατανάλωσις ἐπιφέρει καὶ πλατυτέραν ζήτησιν τῶν ἀγαθῶν καὶ ἄρα αὔξησιν τῶν ἀναγκῶν. Αὕτη ὠθεῖ τὰς μητέρας εἰς ἐργασίαν ἐξω-οικιακὴν καὶ τὰς ἀπομακρύνει ἐπομένως περισσότερον ἀπὸ τὰ τέκνα των. Εἰς μερικὰς κοινωνικὰς τάξεις ἢ ἀπομάκρυνσις αὕτη γίνεται ἐγκατάλειψις καὶ παρουσιάζονται εἰς τὰ παιδιὰ συναισθηματικὰ ἑλλείψεις (carences affectives) καὶ σοβαροὶ τραυματισμοὶ. Ὅλα ταῦτα αὐξάνουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνωμάτων ἢ ἀπροσαρμοστων ἢ δυσκόλων παιδιῶν. Τότε ἡ κοινωνία — ἡμεῖς δηλαδή — ζυπνᾷ κάπως ἀπὸ τὸν λήθαργόν τῆς καὶ σπεύδει νὰ ἐπουλώσῃ τὰ τραύματα ποῦ δυστυχῶς ἢ ἴδια ἐμμέσως προεκάλεσε. Ἴδρῦει, λοιπόν, σταθμοὺς, ἰνστιτούτα, θεραπευτικὰ κέντρα. Πληρῶς διὰ κτίσματα, διὰ παιδιάρχους, διὰ ψυχολόγους, διὰ παιδαγωγούς, διὰ... διὰ... Τότε ὅμως ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ἰσχύει περισσότερον ἀπὸ ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ τὸ ἀξίωμα τοῦ Don Bosco, δηλ. τὸ ἀξίωμα τοῦ π ρ ο λ α μ β ἄ ν ε ι ν. Θὰ ἦτο ὑπερβολὴ ἂν παρομοιάζαμεν τὴν σύγχρονον παιδαγωγικὴν με τὰς «πρώτας βοηθείας» αἱ ὁποῖαι τρέχουν τὴν τελευταίαν στιγμὴν εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων⁽⁸⁾. Διερωτώμεθα κατὰ πόσον τὰ διαιτιθέμενα ποσὰ διὰ παρόμοια ἰδρύματα (institutions d'appoint κατὰ τὸν J. Fourastié)⁽⁹⁾, ἰδρύματα τῶν ὁποίων ἢ ἀποτελεσματικότης εἶναι μικρά, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ προαγάγουν μίαν προληπτικὴν οἰκογενειακὴν πολιτικὴν. Σχετικῶς με τὸ θέμα αὐτὸ ὁ F. Berger θὰ ἔλεγεν «εἰς ὀρισμένον βαθμὸν πλοκῆς τῶν προβλημάτων, αἱ λύσεις ὀφείλουν ἀπὸ ποσοτικὰ νὰ καταστοῦν ποιοτικαί»⁽¹⁰⁾.

ΑΛ. Β. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

(8) Μία κοινωνικὴ λειτουργὸς ἔλεγε σχετικῶς ὅτι ἔχει ἐνίοτε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κολλάει ἐκ νέου τὰ σπασμένα ὑπὸ τῶν ἄλλων πιάτα. (Βλ. Ἀσιπῶτῃ Ἄρ. «Ἡ γυναῖκα καὶ ὁ ψυχικὸς τῆς κόσμος» σελ. 179).

(9) Les 40.000 herues σελ. 212.

(10) Βλ. Vial J. Classes de transition, σελ. 133.

Η

ΤΕΧΝΗ

ΤΟΥ

ΚΑΤΑΚΤΗΤΟΥ

Ἡ τέχνη τοῦ κατακτητοῦ—νά κάτι πού ταιριάζει σάν γάντι στόν Τζέιμς Μπόντ. Μόνον δύο φορές σέ δεκατρία μυθιστορήματα δέν κατάφερε νά κατακτήσῃ τὸ κορίτσι πού βάζει εἰς τὸ μάτι.

Οἱ δυσκολίες του νά ἐπιτύχῃ μίαν κατάκτησιν τοῦ ἔφερναν πλήξιν, ὅπως καὶ οἱ δυσκολίες τοῦ νά ξεμπλέξῃ ἀπὸ μιὰ γυναῖκα. Ἡ πρωταρχικὴ ἔγνοια τοῦ Τζέιμς Μπόντ εἶναι τὸ πάθος τοῦ ζωϊκοῦ ἐνστίκτου. Φαίνεται πὼς ὁ πράκτωρ 007 δέν μπορεῖ νά ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀρμονία τῆς εὐθύνης πού διακρίνει τὶς σχέσεις τῶν ὀρίμων ἀνδρῶν-γυναικῶν. Ἄς παραδεχθοῦμε πάντως πὼς τὰ δημοφιλῆ μυθιστορήματα τοῦ Φλέμιγκ, δείχνουν ἕνα κόσμο ἀξιών τοῦ σέξ, πού νίθετεῖται ἀπὸ πολλούς. Ἡ συμπεριφορὰ πολλῶν καὶ τοῦ Τζέιμς Μπόντ βρῖσκεται στὴν ἴδια κατηγορία.

Ἄς ρίξωμε μιὰ ματιὰ εἰς τοῦ Δρ. Κίνσεϋ τὰ συμπεράσματα γύρω ἀπὸ τὴν σεξουαλικὴν συμπεριφορὰν τῶν Ἀμερικανῶν. Ὁ Κίνσεϋ ἀναφέρει εἰς τὴν στατιστικὴν του πὼς 67% τῶν ἀγοριῶν τῶν κολλεγίων καὶ 60% τῶν κοριτσιῶν ἔχουν προγαμιαῖες σχέσεις. Ὅσο δὲ χαμηλότερον εἶναι τὸ μορφωτικόν τους ἐπίπεδον, τόσο καὶ αὐξάνεται τὸ ποσοστὸν αὐτό. Τὰ 50% γενικὰ τῶν γυναικῶν δέν εἶναι παρθένες ὅταν παντρεύονται, σύμφωνα μὲ τὴν στατιστικὴν τοῦ Κίνσεϋ, ὁ ὁποῖος καὶ προτείνει νά γίνῃ κάποια ἀναπροσαρμογὴ τῶν σεξουαλικῶν ἠθικῶν ἀξιών σύμφωνα μὲ τὰ τωρινὰ δεδομένα! Τὸ περιοδικὸ πάλι «Playboy» μὲ τὶς 300.000 τεύχη κυκλοφορίας, κυρίως μὲ ἀναγνώστες γύρω στὰ 18-30, θεωρεῖ ὡς ἀνδροκὸν ἰδεώδες τὴν κατάκτησιν τῶν ἀθῶων κοριτσιῶν, τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ σέξ χωρὶς εὐθύνες ἢ νομιμότητες. Ἄν ἐκείνη θελήσῃ νά σᾶς δέσῃ ἢ ἀρχίξῃ

νά σᾶς μιλᾷ διὰ γάμον, τότε τρέξετε, ἄνδρες, τρέξετε νά φύγετε...

Γενικὰ ἀπὸ τὰ διάφορα τέτοιου εἶδους περιοδικὰ καὶ ἀναγνώσματα πρέπει νά βγάλωμε τὸ συμπέρασμα ὅτι:

1. Κάθε γυναῖκα περιμένει καὶ ἐπιθυμεῖ νά κατακτηθῇ.

2. Ὁ ἄνδρας εἶναι πρωταρχικῶς ἕνα ζῶον μὲ σεξουαλικὸν ἐνστικτον, ἕνα ἐνστικτον πού πρέπει νά ἱκανοποιηθῇ μὲ ὅποιονδήποτε, οἰοῦνδήποτε τύπου, παντρεμένη ἢ ἐλεύθερη γυναῖκα.

Δὲν ξεύρω κατὰ πόσον πρέπει αὐτοὺς τοὺς θερμοαίμους ἄνδρες καὶ τὶς ἀδύνατες γυναῖκες νά τοὺς λυπώμασθε ἢ νά τοὺς κατακρίνωμε. Πάντως εἶναι φυσικὸν μιὰ τέτοια ἀποψὶς σεξουαλικῶν σχέσεων καὶ ἀγάπης νά εἶναι καταστρεπτικὴ καὶ διὰ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο.

Τί νά ποῦμε πάλι διὰ τὴν ἀντίληψιν πὼς ὅλες οἱ γυναῖκες θέλουν καὶ περιμένουν νά κατακτηθοῦν; Ἡ Margaret Mead ἰσχυρίζεται πὼς αὐτὴ εἶναι μιὰ περίοδος πού ἀνήκει στὰ μαστόδοντα καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν σπηλαίων. Καμμιά γυναῖκα τῆς ἐποχῆς μας, πού σέβεται τὸν ἑαυτὸς της, δέν θέλει νά γίνῃ τὸ παιγνίδι ἐνός play - boy, δέν θέλει νά μοιάξῃ μὲ πολύβερ πού τὸ βάζουν στὴν ναφθαλίνην ὅταν δέν τὸ φοροῦν πιά. Τὸ σέξ εἶναι κάτι μὲ πολὺ πῶς βαθειὰς ρίζες, ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις, μέσα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα.

Ὅπως συχνὰ λέγεται, μιὰ ἀπὸ τὶς μεγάλες προσφορὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν δυτικὸ πολιτισμὸ, εἶναι ἡ ἀνύψωσις τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ παιδιοῦ εἰς μίαν θέσιν σεβαστῆ καὶ ἀξιοπρεπῆ. Οἱ γυναῖκες δέν μπορεῖ νά γίνωνται παιγνιδάκια εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνδρῶν ἢ νά ἀποδιώχωνται μὲ εὐκολα διαζύγια. Ἐχουν δικαιώματα καὶ προνόμια ἰδικὰ τους. Τὰ παιδιά πάλι τῶν ἀθεμίτων σχέσεων δέν μποροῦν πιά νά ρίχνωνται εἰς τὰ χαντάκια διὰ νά πεθαίνουν ἀπὸ τὸ κροῦ καὶ τὴν πείνα. Καὶ αὐτὰ ἐπίσης ἔχουν τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια τους. Ἄς εὐχαριστήσωμε τὸν Θεὸ γι' αὐτὴν τὴν πρόοδον.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰν πάλι, ὁ τέτοιου

είδους σεξουαλισμός υποθιβάσει τους άνδρες. Ο άνδρας γίνεται ένα υποκειμενον με άπειθάρχητα ένστικτα, λίγο μόνο άνωτερον από τα ζώα. Όταν οι άνδρες θέλουν να μεταχειρίζονται τις γυναίκες σαν παιγνιδάκια χωρίς ένθύνες, πρέπει να τους συμβαίνει κάτι βασικά στραβό. Η ψυχανάλυσις άποδίδει μία τέτοιον είδους σεξουαλική συμπεριφορά, εις κλονισμένην προσωποκότητα.

* * *

Εις αντίθεσιν με αυτά, σκεφθήτε την άποψιν της Βίβλου, πάνω εις τον άνθρωπον. Εις την Γένεσιν διαβάζομε: «Και έποίησεν ο Θεός τον άνθρωπον, κατ' εικόνα Θεού έποίησεν αυτόν, άρσεν και θήλυ έποίησεν αυτούς και εύλόγησεν αυτούς ο Θεός, λέγων: αυξάνεσθε και πληθύνεσθε... Και είδεν ο Θεός τα πάντα όσα έποίησε' και ιδού, καλά λίαν...».

Βλέπομε, λοιπόν, πώς και οι σεξουαλικές μας ανατομικές διαφορές και τα ένστικτα είναι δοσμένα από τον Θεό. Είναι ένα θεόσταλτον δώρον, που μās συνδέει με τους άλλους ανθρώπους. "Αν όμως σκεπώμαστε ένα πρόσωπο και επιθυμούμε να το μεταχειριστούμε μόνο από την φυσική του μορφή, άδιαφορώντας δια τον υπόλοιπον άνθρωπον, τότε δέν είμαστε έν τάξει. Ο άνθρωπος έχει μίαν τάσιν να μη χρησιμοποιη σωστά τα καλά που του έδωσε ο Θεός' έτσι κακώς χρησιμοποιεί πολλές φορές και το σέξ, ώστε και την κοινωνία βλάπτει και τον εαυτόν του.

α) Ο Θεός άπαιτεί από ημās σεβασμόν εις την σεξουαλικήν μας ζωή. Στην Α' προς Κορινθίους διαβάζομε: «Όνκ οΐδατε ότι ναός του Θεού έστε και το Πνεύμα του Θεού οικεί έν υμίν; ει τις τον ναόν του Θεού φθειρεί, φθερεί τουτον ο Θεός' ο γάρ ναός του Θεού άγιός έστιν, οϊτινές έστε ύμεις».

Τό άλλο πρόσωπον δέν είναι άπλώς ένα πράγμα: ένα σεξουαλικόν όργανον που θα χρησιμοποιηθή ξέχωρα από την υπόλοιπον προσωπικότητα. Άκόμη και μιá πόρνη προσπαθεί να προστατεύση την αξιοπρέ-

πεία της. Ο Θεός μās ζητεί να βλέπομε τον κάθε άνθρωπον, ως τον πλησίον μας και να τον αγαπούμε, να τον προσέχωμε και να τον σεβώμεθα. Πρέπει να είμαστε τίμιοι προς τον πλησίον μας, και αυτό περιλαμβάνει και κάθε πιθανό σύντροφο εις το σέξ.

β) Ο Θεός έκανόνισε την σεξουαλική ζωήν μας. "Ενεκεν τούτου, καταλείπει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα και κολληθήσεται τη γυναικι αυτού και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν». Αυτό σημαίνει πώς ή σεξουαλική ένωσις επιφέρει την ένωσιν δύο ύπάρξεων οικονομικώς, πνευματικώς και ψυχολογικώς—και όχι μόνο την ένωσιν δύο σωμάτων. Τό να προσπαθήση κανείς το ένα χωρίς τα άλλα, είναι επικίνδυνον δια δόλακληρον την σχέσιν.

γ) Ο Θεός άπαιτεί υπευθυνότητα εις την σεξουαλικήν μας ζωήν. "Αν κάτι σημαίνει ή αγάπη, σημαίνει πιστότητα. Ξαναθυμηθήτε το. «"Ενεκεν τούτου καταλείψει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα και κολληθήσεται τη γυναικι αυτού». Σε κοινωνίες που υπάρχει ο θεσμός του γάμου, κατά πρώτον λόγον έρχεται ή πίστις και ύστερα ή αγάπη. Η γνησία αγάπη, όπου δίδει κανείς τελείως τον εαυτόν του και παίρνει τον άλλον, άπαιτεί εμπιστοσύνην και τό να αξίζει ή άλλος την εμπιστοσύνην που του δίδεις. "Ετσι, δένεται το ζευγάρι δια πάντα «για τό καλό και τό κακό, στα πλούτη ή στην δυστυχία, στην άρρώστια ή στην ύγεια, με αγάπη και άφοσίωσις, ώσπου ο θάνατος να μās χωρίση». "Ετσι μία ικανοποιητική σεξουαλική ένωσις σημαίνει πώς αναλαμβάνομε την ευθύνη δια τα αισθήματα και την άφοσίωσιν του άλλου προσώπου, ευθύνην δια τα παιδιά που θα προέλθουν από αυτήν την ένωσιν, ευθύνην προς την κοινωνικήν δόλότητα—την προστασία των άλλων ζευγαριών, και την προστασία των δικαιωμάτων της περιουσίας της οικογενείας.

δ) Ο Θεός άπαιτεί «ανανέωσιν» εις την σεξουαλικήν ζωήν μας. Ο Θεός θα μās βοηθήση να αρχίσομε πάλι. Δέν πρέπει να επαναπαυθούμε εις την καινούργια ζωή που στρώσαμε. "Όλοι πρέπει να αλλάξομε τις

εγωϊστικές μας συνήθειες, να γίνωμε υπομονετικοί, να ἔχωμεν αὐτοθυσίαν καὶ ποτὲ νὰ μὴν ξεχνοῦμε τὸν Θεό.

Ὁ καθαρὸς πόθος, ὅπως ἀκόμη καὶ ἡ ρωμαντικὴ ἀγάπη, εἶναι ἀνεπαρκὴς διὰ μίαν συνεπῆ σχέσιν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀνανεωνόμεθα μετὰ μία πλουσιωτέρα, βαθύτερα καί, μετὰ περισσότερη εὐθύνη, ἀγάπη, σὰν αὐτὴν ποὺ μᾶς ἔδειξε ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐκεῖνο τὸ ἀπόσπασμα ποὺ πρέπει νὰ διαβάζουν περισσότερον οἱ παντρεμένοι εἶναι ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τὸ ιγ' κεφάλαιον τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς του.

«Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει, ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει».

Ὅπως ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπάει, μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπο, πρέπει καὶ ἡμεῖς ν' ἀγαποῦμε τοὺς ἄλλους μετὰ τὴ βοήθειά του. Ὅπως μᾶς συγχωρεῖ, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ συγχωροῦμε τὸν ἢ τὴν σύζυγό μας. Ὅπως φέρει ὅλα τὰ βάρη μας, ἔτσι καὶ ἡμεῖς πρέπει

μετὰ τὴν βοήθειάν Του, νὰ φέρωμε τὰ βάρη τοῦ συντρόφου μας.

Ὅπως εἶδαμε σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιον ἡ τέχνη τοῦ κατακτητοῦ δὲν εἶναι καθόλου ἀνδρική. Εἶναι μιὰ ἐκτροπὴ τοῦ φυσικοῦ ἀνδρικοῦ ρόλου. Μιὰ τέτοια συμπεριφορὰ καταβιάζει τὴν γυναῖκα εἰς τὸν ρόλο τῆς ζωώδους σκλαβιάς καὶ υποβιάζει τὸν ἄνδρα σ' ἓνα παλιμυρίαρχο. Ὁ Θεὸς ὅμως μᾶς ἔδωσε καὶ ἄλλες πηγὰς χαρᾶς καὶ ἄλλες ἐπιδιώξεις εἰς τὴν ζωὴν μας, ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ σεξουαλικὸν ἔνστικτον, εἶδαμε πὼς ὁ Θεὸς θέλει νὰ τὸ μεταχειριζώμαστε μετὰ σεβασμόν, εὐθύνην καὶ ἀνανέωσιν.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς «χαρακτῆρας» σ' ἓνα μυθιστόρημα τοῦ Richard Llewellyn παρατηρεῖ: «Μιὰ μέρα καθὼς περπατοῦσα εἶδα ἀπὸ μακριὰ ἓνα ζῶο. Τὸ πλησίασα καὶ εἶδα πὼς ἦταν ἄνθρωπος. Ἦρθα ἀκόμη πιὸ κοντὰ καὶ εἶδα πὼς ἦταν ὁ ἀδελφός μου». Αὐτὴ εἶναι ἡ μετάβασις ἀπὸ τὸν εἰδωλολατρισμόν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν. Ὁ συνάνθρωπός μας δὲν εἶναι ζῶο. Ὁ Θεὸς μᾶς ζητᾷ νὰ προσβλέπωμε τοὺς συνανθρώπους μας ὡς ἀδελφία καὶ νὰ μεταχειριζώμεθα τοὺς ἄνδρες καὶ τὶς γυναῖκες σὰν μέλη τῆς Οἰκογενείας τοῦ Θεοῦ.

L. M. Starkey

Ἡ ἐγγραφὴ ὡς συνδρομητοῦ εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» ἐνὸς νέου φοιτητοῦ, ἀπὸ τοὺς ἐπιτυχόντας ἐφέτος εἰς τὰς Ἀνωτ. Σχολάς, ἀποτελεῖ ἓνα χρήσιμον δῶρον εἰς τὴν αὐριανὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τῆς Πατρίδος μας.

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΠΙ ΙΩΑΝΝΟΥ Β' ΚΟΜΝΗΝΟΥ (1118-1143)

Με την ευκαιρίαν του ταξιδίου του Οικουμενικού Πατριάρχου Ἀθηναγόρα εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν ἀρξάμενον «διάλογον» μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἐξετάσωμεν τὰς προσπαθείας ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωάννου Β' Κομνηνοῦ. Βεβαίως αἱ προσπάθειαι αὐταὶ παρέμειναν ἡμιτελεῖς καὶ οὐδὲν εἶχον θετικὸν ἀποτέλεσμα, ἀφοῦ μόνον εἰς τὸ προπαρασκευαστικὸν στάδιον ἤχθησαν. Ἀποδεικνύουν ὅμως τὴν καλὴν θέλησιν καὶ τὰς εὐλικρινεῖς προσπάθειας ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, εἰς ἐποχὴν ἣτις ἐλάχιστα ἀπέχεε χρονικῶς ἀπὸ τοῦ ὀριστικῶν σχίσμα τοῦ 1054. Εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν τετραγαμμένην, μὲ προσφάτους εἰσέτι τὰς φοβερὰς διὰ τὸν Χριστιανισμὸν σκηνὰς τῶν ἀναθεμάτων καὶ τῶν ἀφορισμῶν, ὑπῆρξαν ἄνθρωποι, Καθολικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι διέκριναν τὰς ὀλεθρίας συνέπειας τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐξομαλύνουν τὰς διαφορὰς.

Σφῶνται δύο γράμματα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Β' Κομνηνοῦ πρὸς τὸν προκαθήμενον τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν τὴν καλὴν διάθεσιν τῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν Ὀρθοδοξίαν, διὰ μίαν προσέγγισιν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ μίαν καλόπιστον συζήτησιν τῶν οὐσιωδῶν δογματικῶν διαφορῶν. Τὰ ἀντίγραφα τῶν «χρυσῶν γραμμάτων», τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὸν Πάπαν, περιέχονται εἰς τὸν ἑλληνικὸν κώδικα τῆς ἐν Ρώμῃ Βιβλιοθήκης, Vallicelliana. Διὰ τὴν χρονολόγησιν τῶν δύο αὐτῶν ἐπιστολῶν ὑφίσταται ἕξις μεταξὺ τῶν εἰδικῶς ἀσχοληθέντων μὲ τὸ θέμα ἐπιστημόνων. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ παρούσα ἐργασία εἶναι ἱστορική, ἀπλῶς ἀναφέρομεν τὰς διῶσταμένας ἀπόψεις, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησαν ἀθθαίρετοι χρονολογήσεις καὶ πρόσθετοι σημειώσεις μεταγενεστέρων ἀντιγραφέων καὶ σχολιαστῶν

τοῦ κώδικος, ὡς τοῦ ἀρχιεφυλάκος Ἀτσιαόλου. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μίαν ἐπιστολὴν, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ἐγράφη τῷ 1126, ὅτε Πάπας ἐν Ρώμῃ ἦτο ὁ Ὀνώριος (1124-1130), τὴν δ' ἰνδικτιῶνος. Εἰς τὴν χρονολόγησιν 1126, πλὴν τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ κώδικος, συμφωνοῦν οἱ Σπ. Λάμπρος, Ι. Σιδερίδης, Κ. Ἀμαντος, Α. Vasiliev καὶ G. Zapaniri. Διὰ τὴν ἄλλην ἐπιστολὴν ὑπάρχει μεγάλη ἀμφισβήτησις. Ἡ πλειονότης τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὸ ζήτημα, δέχονται ὡς ὀρθὴν χρονολογίαν τὸ 1124 τὴν ἄποψιν αὐτὴν ὑποστηρίζουν οἱ Λάμπρου, Vasiliev καὶ Zapaniri. Ὁ εἰδικὸς ἀσχοληθεὶς Ι. Σιδερίδης, ὑποστηρίζει ὅτι ἡ χρονολογία 1124, 6' ἰνδικτιῶνος, εἶναι λαθασμένη καὶ ἡ ὀρθὴ εἶναι τῷ 1139, ὅτε Πάπας τῆς Ρώμης, ἦτο ὁ Ἰννοκέντιος ὁ ΙΙ καὶ ὄχι ὁ Κάλλιστος ὁ ΙΙ (1119-1124). Ὁ Κων. Ἀμαντος ἀκολουθεῖ μέσση ὁδόν, διότι χωρὶς νὰ ἀφίσταται τῆς χρονολογίας 1124, φαίνεται δεχόμενος ἐν ὑποσημείωσει τὴν χρονολογίαν 1139. (Ἱστορία Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τόμος Β' σελ. 292). Κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ χρονολόγησις 1139 εἶναι ἐπιτυχεστέρα, διότι ὁ Σιδερίδης πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀπόψεώς του προσάγει πλῆθος ἐπιχειρημάτων στηριζομένων εἰς ἀσφαλῆ ἱστορικὰ δεδομένα.

Τὴν μίαν ἐπιστολὴν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Β'. Κομνηνὸς τὴν ἀπεθύνη πρὸς τὸν Πάπαν Ὀνώριον (1124-1130) τῷ 1126. Ἐν ἀρχῇ ὁμιλεῖ γενικῶς περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ κοσμικῆς καὶ σωματικῆς ἐξουσίας. Ὁ τρόπος διατυπώσεως τῶν νοημάτων καὶ τὸ ἐν γένει περιεχόμενον τοῦ γράμματος, δεικνύουν τὴν ἀρτίαν θεολογικὴν μόρφωσιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ ὑπάρχουν εἰς ἓνα εὐσεβῆ ὑτέρομαχον τῆς πίστεως, ὡς ἦτο ὁ Ἰωάννης. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ τὴν ἀρτίαν θεολογικὴν μόρφωσιν τοῦ πα-

τρός του 'Αλεξίου Α' Κομνηνού, ὅστις συν-έγραψε βαθυστοχάστους θεολογικάς μελέ-τας. Ἀκολούθως θίγει τὸ φλέγον ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ διακριτι-κότητα, ἡ ὁποία ἀρμόζει εἰς πρώτην ἐπιστο-λήν, διερευνητικὴν τῶν προθέσεων τῶν Δυ-τικῶν. Ὑπογραμμίζει δὲ τὴν ἀνάγκην ἀπο-στολῆς «φρονιμοτάτων μαθήσῃ πρέσβειων καὶ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τοῦ κράτους», οἱ ὁ-ποιοὶ θὰ λαμπρύνουν τὴν προσπάθειαν αὐ-τῆς τῆς συνδιαλλαγῆς διὰ τοῦ κύρους καὶ τῆς μορφώσεώς των. Καὶ καταλήγει εἰς τὸ εὖστοχον συμπέρασμα: «Ὅσῳ τοίνυν διὰ τῆς ἐνώσεως ἀμφοτέρων μέγα τι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἀγαθὸν ὁ λόγος συνάγει πληρούμενον τοσοῦτω καὶ τὸ διαιρεῖσθαι ταυτὸ τὰ συστατικά τῆς ἡμετέρας ζωῆς μέ-γα τι κακὸν ἀποτελεῖ καὶ ὀλέθριον».

* * *

Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ εἶναι ἀνταπάντη-σις, εἰς τὴν ἀποσταλεῖσαν ἀπάντησιν τοῦ Πάπα, ἐπὶ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀποδέχεται εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς τὰ ὑποστηρικθέντα εἰς τὴν πα-πικὴν ἐπιστολήν καὶ ἐπαιεῖ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ διὰ τὸν χειρισμὸν ἑνὸς τόσον περι-πλόκου θέματος. «Τί γὰρ ἄλλο τῆς ἀληθοῦς τῆς Ἐκκλησίας ἐνώσεως προσήκει τοὺς Χριστιανούς ἡμᾶς προτιμᾶν; ἢ τίνι ἑτέρῳ πράγματι θεραπεύειν τὸν τῆς εἰρήνης δο-τῆρα Χριστόν, ὃς καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας ἐσχαιαῖς ἐαυτὸν φιλανθρώπως ἐκένωσεν, ἵνα καταλλάξῃ τὰ διεστῶτα καὶ τὴν ἐκπεσοῦ-σαν τῆς μακαρίας διαγωγῆς τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἐπαναγάγῃ πρὸς τὸ πρῶτον ἀξίωμα καὶ τῷ ἐπουρανίῳ ταύτην προσαγάγῃ Θεῷ;» Τονίζει δέ, ὅτι μία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τὴν ὁποίαν ἐξηγόρασεν ὁ Σωτὴρ διὰ τοῦ τιμίου Του αἵματος καὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζουν καλῶς οἱ γινῶσται τῆς θείας γραφῆς. Τὰς εὐθύνας τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ῥίπτει μὲ διπλωματικότητα εἰς τὸν γεννῆτορα τῆς πο-νηρίας (δηλ. τὸν σατανᾶν), ὅστις δι' ἐπι-νοημάτων πειράται νὰ διαλύσῃ τὴν τοῦ Χρι-στοῦ Ἐκκλησίαν. Ἄλλ' ἡ δύναμις τοῦ Σω-τῆρος δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πραγματοποιή-σιν τῶν διαβρωτικῶν σχεδίων τοῦ σατανᾶ. «Τοὺς ἐπιχειροῦντας τὸν θεῖον ἐκείνου χι-

τῶνα διαρρηγνύειν, εἰκότως συντρίβει καὶ ἀφανίσει τὰ τούτων βλέμματα». Δικαιολο-γεῖται δὲ εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Πά-πα, διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἀπαντήσεως, λόγῳ τῶν συνεχῶν πολέμων εἰς τὴν Ἀνα-τολήν. Καὶ συνεχεῖς πόλεμοι ὑπάρχουν κα-τὰ τὴν χρονικὴν περίοδον (1137-1139), πράγμα τὸ ὁποῖον ἐνισχύει τὴν ἀποφιν τοῦ Σιδερίδου, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγρᾶφη τῷ 1139, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀντιο-χείας κατὰ τὸ 1138. Διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν Πάπα καὶ ἴσως διὰ νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ διὰ τὴν βραδύτητα τῆς ἀπαντήσεως καὶ τὴν ἐπὶ πολὺ ἀναμονὴν τῶν ἀποκρισαρίων του εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, ἀποστέλλει πλοῦσια ἱ-ερατικά δῶρα: «Ἀπεστάλησαν τῇ ἀγιωσύνη σου ἑξάμιτα μεγαλόγραμμα μεγάλα δώδε-κα' κοινὰ ἑξάμιτα μεγάλα δώδεκα' κατα-σφίτουρα κοινὰ εἰκοσιτέσσαρα' ἐσφόρια κοινὰ μεγάλα τέσσαρα καὶ τεσσαρακοντάση-μα δύο' τὸ ἓν ὀξὺ καὶ τὸ ἕτερον κοινόν' διοφρόδινα τέσσαρα, μὴν Ἰουνίῳ Ἰνδικτι-ῶνος Β'». Ἐντύπωσιν προκαλεῖ ἡ ποικι-λία τῶν ὀνομάτων τῶν δώρων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἦσαν λόγῳ τῆς θέσεως τοῦ τι-μωμένου προσώπου, ἐξαιρετικῆς τέχνης.

Τελικῶς αἱ διαπραγματεύσεις δὲν κα-τέληξαν εἰς οὐσιαστικὸν ἀποτέλεσμα οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι δὲν κατώρθωσαν τίποτε τὸ θετικόν (Ἱστορία Βυζαντινῆς αὐτοκρατο-ρίας, Vasiliev, σελ. 585). Ἡ ἀποτυχία τῶν διαπραγματεύσεων ὀφείλεται εἰς τὰς πολεμικὰς ἀσχολίας τοῦ Ἰωάννου Κομνη-νοῦ καὶ εἰς τὴν συνεχῆ ἀλλαγὴν Παπῶν εἰς τὴν Δύσιν. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ἐστάλη πρεσβεία τῶν Δυτικῶν εἰς τὴν Κωνσταν-τινούπολιν, τὴν ὁποίαν συνώδευσεν ὁ ἐπί-σκοπος τῆς Γερμανικῆς πόλεως Havelberg, Ἄνσελμος. Ὁ Ἄνσελμος ἦτο σοφὸς θεο-λόγος, μὲ μεγάλην συγγραφικὴν δρᾶσιν. Οἱ διάλογοί του περιέχονται εἰς τὴν πατρολογί-αν τοῦ Migne, προκαλοῦντες τὸν θαυμα-σμὸν διὰ τὴν ἀριότητα τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὸ βάθος τοῦ θεολογικοῦ στοχασμοῦ (Anselmi Havelbergensis «Dialogis»). Ὁ Ἄνσελμος κατόπιν ἀδείας τοῦ αὐτοκράτο-ρος καὶ τοῦ Πατριάρχου Λέοντος Στυπῆ, ἔδωκε 2 διαλέξεις ἐν Κωνσταντινουπόλει, αἱ ὁποῖαι ἐντυπωσίασαν τοὺς παρακολουθή-

σαντας αὐτάς. Τὸ ὅτι παρεσχέθη ἄδεια εἰς τὸν Ἄσελμον νὰ δώσῃ 2 διαλέξεις εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἔνδειξις τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῆς διαλλακτικότητος τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ. Ὁ Πέτρος ὁ Διάκονος εἶχεν ὑποστηρίξει, ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν ἐδογματίσεν εἰς τὴν ἐκπόρευσιν (ἐκ τοῦ Υἱοῦ) τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς τὴν κατὰ τῷ 1136, γενομένην συζήτησιν ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ περὶ τοῦ ἐπιμάχου filioque μεταξὺ Ἀνατολικῶν καὶ Λατίνων ἀντιπροσώπων, μετέσχε καὶ ὁ Πατριάρχης Λέων Στυπῆς. Παραστατικὴν περιγραφὴν τῆς συζητήσεως μᾶς δίδει ὁ Ἄσελμος, ὑπὸ τύπον ἀναμνήσεων. Ἐκ τῶν Λατίνων ἀποκρισαρίων διεκρίνοντο 3 καλῶς χειριζόμενοι τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν σοφοί, ὁ Ἰάκωβος ἐκ Βενετίας, ὁ Βουργούνδιος ἐκ Πίζης καὶ ὁ Μωϋσῆς ὁ Ἰταλός, ὅστις ἐξελέγη διεκρινεὺς καὶ διὰ τὰς δύο πλευράς. Αἱ ἀπόψεις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἦσαν: 1) ἐπιμονὴ εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ Δύσις ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν καὶ Ὁρθοδοξίαν, 2) ἐπιμονὴν εἰς τὸ δόγμα περὶ filioque, 3) κατάκρισιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ αὐτῆς προῆλθον αἱ ποικιλώνυμοι αἱρέσεις. Ὁ Ἕλληνας ῥήτωρ Νικήτας, μητροπολίτης Νικομηδείας, διεμαρτυρήθη κατὰ τῶν μοναρχικῶν ἀξιώσεων τοῦ Πάπα, αἱ δὲ διαπραγματεύσεις ἔληξαν ἀδόξως, λόγῳ τῆς ἐπεληθούσης διαφωρίας.

Ἐπίσης, σώζεται ἐπαινετικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου τοῦ Σεβασμίου, ἡγουμένου τῆς περιφήμου μονῆς τοῦ Cluny πρὸς τὸν Ἰωάννην τὸν Καλὸν (Καλο-Ἰωάννην), ἐνδοξον πρίγκηπα καὶ μεγαλοπρεπῆ αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν αὐτῇ ὁ Πέτρος παρακαλεῖ, ὅπως τοῦ ἀποδοθῆ ἡ παρὰ τὴν Κιβωτὸν τῆς Βιθυνίας ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου μονή, δωρηθεῖσα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Cluny. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀλληλογραφίας μετὰ τὸν αὐτοκράτορα, ὁ Πέτρος ἀποστέλλει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην Λέοντα τὸν Στυπῆν δι' ἧς ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα «ὅτι εἰς μόνον Κύριος, μία μόνη πίστις, ἓν μόνον βάπτισμα, μία μόνη ἀγιότης,

θὰ ἐνώσουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διηρέθη» (βλ. G. Zananiri: «Histoire de l'Église Byzantine», σελ. 223). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἂν καὶ δὲν ἀπηχεῖ τὰς ἐπισήμους ἀπόψεις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύει τὴν ἐπιθυμίαν προσεγγίσεως καὶ φιλίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία ὑπῆρχε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους. Ἴσως δὲ ἀπετέλεσε καὶ προπαρασκευὴν τῆς προσπαθείας τῶν ἐπακολουθησασῶν ἐνωτικῶν προσπαθειῶν.

Οἱ συνεχεῖς πόλεμοι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὁ ἐπισυμβὰς τῷ 1143 αἰφνίδιος θάνατός του, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν συνέχισιν τῶν ἐνωτικῶν προσπαθειῶν τὰς ὁποίας εἶχεν ἀρχίσει ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλέξιου Α'. Κομνηνός (1081-1118). Αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐψυχράνθησαν λόγῳ τῆς ἀδιαλλαξίας τῶν Παπικῶν πρέσβειων. Ἀλλὰ ἔστω καὶ ἂν αἱ προσπάθειαι αὐταὶ δὲν ἤχθησαν εἰς αἴσιον πέρασ, ἀποδεικνύουν ὅτι ἂν ὑπάρχῃ καλὴ πίστις καὶ πραότης κατὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀντιμαχομένων ἀπόψεων, πολλὰ ἠμπορεῖ νὰ γίνωνται πρὸς ὄφελος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Πρέπει ὁμῶς πάντοτε, προεχόντως εἰς ἐκάστην διαπραγματεύσειν μετὰ τῶν Δυτικῶν, νὰ μὴν ὑποχωρῶμεν εἰς ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις καὶ νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος τοῦ μητροπολίτου Νικήτα, ὁσάκις ἡ συνδιαλλαγὴ καὶ ἡ προσέγγισις, κινδυνεύουν νὰ γίνωνται ὑποταγὴ καὶ ὑποδοῦλωσις.

ΔΗΜ. Α. ΚΡΑΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Διομήδους Κυριακοῦ: «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία», Β' τόμος.

Κωνσταντίνου Ἀμάντου: «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους», Β' τόμος.

A. Vasiliev: «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας», (μετάφρ. Δ. Σαδράμη).

G. Zananiri: «Histoire de l'Église Byzantine», 1954.

I. Σιδερίδου: «Τὰ περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν γράμματα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Κομνηνοῦ», περιοδικὸν Γρηγόριος Παλαμάς τόμ. 10, 1926, σελ. 52-61.

Σπ. Λάμπρου: «Αὐτοκρατόρων Βυζαντινῶν χρυσόβουλλα καὶ χρυσὰ γράμματα», Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. 11, 1914, σελ. 109.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Εἰς μίαν ἐποχὴν ἀποξενώσεως, ἐφθασε νὰ θεωρῆται καὶ ὁ Θεὸς ἕνας ξένος Θεός.

Ὅταν ὁ θάνατος ἐπικρατῆ εἰς τὴν συνείδησίν μας, μποροῦμε βαρυσήμαντα νὰ δμιλοῦμε περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ. Ὁ θάνατος τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἰσχυρίζεται ὁ Shideler, πρέπει νὰ ληφθῆ σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν. Τὸ θέμα ἔλαβε εὐρείαν ἔκτασιν εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἔχει γίνει, ὡς ἀποδεικνύουν οἱ διατριβές αὐτῆς τῆς ἀνθολογίας, τὸ ἀντικείμενον μακροῦ πολιτιστικοῦ καὶ θεολογικοῦ συλλογισμοῦ.

Σαφῶς τὸ κριτικὸν πνεῦμα βαίνει πρὸς κάτι τὸ σημαντικὸν ἐδῶ.

Ἄλλὰ τί ἀκριβῶς;

Τί ἔννοια πρόκειται νὰ ἀποδείξωμε ἐκ τῆς θεολογίας τοῦ «θανάτου τοῦ Θεοῦ»; Τί μᾶς ἀναγγέλλει περὶ θρησκείας, κοινωνίας καὶ περὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου;

Νομίζω πὼς ὑπάρχει κάτι τὸ ἀπατηλὰ ἐντυπωσιακὸ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέθανε. Ἀκόμα καὶ σὰν μεταφορικὴ ἔννοια εἶναι ἐλλιπής. Ἄλλὰ μᾶς προειδοποιοῦν ὡς πρὸς τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν ἀνακαλύπτουν πιά τίποτε ἀπὸ τὸ θεῖον κατὰ τὴν ἐμπειρίαν τους. Σὰν τέτοια ἢ κινήσις τοῦ «θανάτου τοῦ Θεοῦ», ἔχει σχέσιν μὲ τὸ φαινόμενον τοῦ ἀθεϊσμοῦ.

Ὁ Will Herberg ὀρθῶς δεικνύει ὅτι οἱ περὶ τοῦ «θανάτου τοῦ Θεοῦ» θεολόγοι εἰς τὴν πραγματικότητα λέγουν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔχει νόημα ἢ χρησιμότητα διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Μὲ παρομοίαν διάθεσιν ὁ Laugdon Gilkey ἔννοεῖ ὅτι ἡ πρώτη πρότασις τῆς νέας θεολογίας εἶναι: «τὸ ἀ-

νύπαρχτον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἐποχὴν μας: ἡ ἀπουσία του ἀπὸ τὴν καθημερινὴν μας πείρα». Τὸ ἄχρηστον καὶ τὸ ἄνευ σημασίας κάθε συζητήσεως, γύρω ἀπὸ Αὐτόν· τὸ ἄδειο καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα θλαβερὸν κάθε, ἄς ποῦμε, ἀναφορᾶς εἰς Αὐτόν· τὸ ἀδύνατον τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἐμπειρίας μας τοῦ κακοῦ, ἐὰν προσπαθῶμε νὰ πιστέψωμε εἰς Αὐτόν.

Βεβαίως, ὑπάρχει ἀρκετὴ ἀναφορὰ εἰς τὸν Νίτσε, εἰς τὰ ἀκολουθοῦντα δοκίμια. Καὶ εἶναι φυσικόν. Αὐτὸς εἰς τὸ κάτω-κάτω μᾶς κληροδότησε τὴν καλλιτέραν φιλοσοφικὴν ἀνάλυσιν καὶ δραματικὴν ἔκφρασιν τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ ὁ Νίτσε, ὄχι μόνον ἀντελήφθη εἰς τὴν κοινωνίαν τὸν θάνατον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπεκάληψε ὀλόκληρον τὴν κρίσιν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ χασματικὸν κενὸν τοῦ μηδενισμοῦ καὶ τὴν τρομακτικὴν ἀνάγκη τῆς ἐπανεκτιμήσεως τῶν ἀξιών.

Δι' ἐκεῖνον ὁ «θάνατος τοῦ Θεοῦ» ἦτο μία διάγνωσις διὰ μέσον τῆς ὁποίας κατεδίκασε τὴν ἀποξενωμένην κατάστασιν τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου κατ' ἐξοχὴν. Ὁ Νίτσε ἦτο ὁ φιλόσοφος τῆς ἀποξενώσεως. Ὁ Hegel εἶχε ἤδη διαγνώσει τὴν ἀσθένειαν τῆς ἐποχῆς πού ἦταν «ἕνας χωρισμὸς τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὸν κόσμον, τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν περίστασιν, τῆς ἀνθρώπινης ἐσωτερικότητος, ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν κατάστασιν» καὶ ἔδωσε τὸν ὀρισμὸν τῆς ἀποξενωμένης ψυχῆς: «ἡ συνείδησις τοῦ ἑαυτοῦ σου σὰν μίας διηρημένης φύσεως, ἕνα προσποιοῦμενον καὶ ἄπλῶς ἀντιφατικὸν ὄν»!

Ὅμοίως ὁ Νίτσε παρετήρησε ὅτι ἡ πρὸ χαρακτηριστικὴ ιδιότης τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου εἶναι: «ἡ παράξενη ἀντίθεσις μεταξὺ μᾶς ἐσωτερικῆς ζωῆς πρὸς τὴν ὁποίαν τίποτα ἐξωτερικῶς δὲν ἀνταποκρίνεται, καὶ μίαν ἐξωτερικὴν ὑπαρξιν ἄσχετην μὲ ὅ,τι ὑπάρχει ἐντὸς τῆς»!

Ἐπομένως, νομίζω πὼς πρέπει νὰ διὰβάσωμε τὴν κίνησιν τοῦ «θανάτου τοῦ Θεοῦ», σὰν ἕνα κεφάλαιον εἰς τὴν πλατειᾶν ἱστορίαν τῆς ἀποξενώσεως.

Εἶναι ἀρκετὰ δύσκολον νὰ χαράξῃ κανεὶς τὸ περίγραμμα αὐτῆς τῆς ἱστορίας. Ὑπάρχουν αὐτοὶ πού πιστεύουν, ὅτι ὁ ἄνθρω-

πος πάντοτε υπήρξε αποξενωμένον, διηρη-
μένον πλάσμα.

Ὁ Tillich, παραδείγματος χάριν, μπορούσε νὰ γράψῃ ὅτι «ἡ κατάστασις δι-
οκλήρου τῆς ζωῆς μας εἶναι ἀποξένωσις ἀ-
πὸ τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς ἑαυτοὺς μας, διότι
ἔχομε ἀποξενωθῆ ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς ὑ-
πάρξεώς μας, διότι ἔχομε ἀποξενωθῆ ἀπὸ
τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς μας».

Ἄκόμη καὶ ἂν πρόκειται περὶ αὐτῆς
τῆς περιστάσεως, τὴν ὁποίαν πολὺ ἀμφι-
σβητῶ, παραμένει ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει κάτι
τὸ ξεχωριστὸ εἰς τὴν ἐμπειρίαν μας τῆς ἀ-
ποξενώσεως σήμερα. Ὅπως ἔγραψε ὁ
Nathan Glazer: «Ἡ ἀποξένωσις ἐκφρά-
ζει μία μοναδικὴ πλευρὰ τῆς κρίσεως τῶν
καιρῶν μας: τὴν εὐρύτητα διαδεδομένη πί-
στιν, ὅτι ὑπάρχει μία ἐπαναστατικὴ ἀλλαγὴ
εἰς τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τοῦ ἀν-
θρώπου, ἀντανακλωμένη εἰς τὸ συναίσθημα
τοῦ ἀτόμου τῆς ἀπομονώσεως, τῆς ἀπατρίας,
τῆς ἀνασφαλείας, τῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς
ἀδμονίας».

Ἡ παροῦσα μας κατάστασις τῆς ἀπο-
ξενώσεως εἶναι ἀρκετὰ πλατεῖα ἀποδεδει-
γμένη. Τὸ δύσκολον εἶναι νὰ καθορίσῃς τίς
αἰτίες τῆς καὶ τὴν ἐξέλιξίν τῆς.

Ποιῆς διανοητικῆς πορεῖες βρῖσκονται
πίσω ἀπὸ τὸ τρωινὸν μας ἀδιέξοδον;

Κατὰ τὴν γνώμην μας, οἱ ὀφῆες τῆς ἀ-
ποξενώσεως σύμφωνα με τὴν ἔννοιαν ποῦ
τῆς δίνομε σήμερα, εὐρίσκονται εἰς τὰ τε-
λευταῖα Μεσαιωνικὰ χρόνια καὶ εἰς τὰς
ἀρχὰς τῆς Ἀναγεννήσεως. Τὸ λέγω αὐτὸ
διὰ τρεῖς λόγους: Πρῶτον καὶ κύριον τὸ
νομιναλιστικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ἰδιάζοντα
εἰσήγαγεν ἓνα σύστημα, ὅπου εἰς αὐτὸ ὁ
κόσμος δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς συνεχῆς,
ἀλλὰ ὡς ἄνισος. Μία προσπάθεια ἀποδεί-
ξεως τοῦ κόσμου γίνεται ἀντικατάστατον
τῆς μεγαλυτέρας περιεκτικότητος προσπα-
θειῶν ἐνὸς Πλάτωνος καὶ ἐνὸς Ἀκινάτου.
Ἐπάρχει μία σχέσις μεταξὺ τοῦ «ραγισμέ-
νου κόσμου» (Marcel) τῆς σήμερον καὶ τῆς
αὐξήσεως τοῦ Νομιναλισμοῦ.

Δεύτερον, ὁ ὑπέροχος κόσμος ἀπεσύρθη
ἀπὸ τὴν ἄμεσον σειρὰν τῶν ἀνθρωπίνων ἐν-
διαφερόντων. Ἐγίνε ὅπως παρατηρεῖ ὁ H.
Obermann, σὲ μιὰ διατριβή του, ἓνα εἴ-

δος «θόλου ποῦ κλείνει ἔξω τὸν κόσμον τοῦ
Θεοῦ τῶν μὴ πραγματοποιηθεισῶν δυνατο-
τήτων, καὶ παρέχει εἰς τὸ ἐσωτερικόν του
ἓνα θάλαμον, διὰ τὸ βασιλείον τοῦ ἀνθρώ-
που, μέσα στὸ ὁποῖον αὐτός... σκέπτεται
καὶ πράττει».

Αὐτὴ ἡ ἀπομόνωσις παρουσιάζει ἓνα
μεγάλον βαθμὸν ἀνησυχίας. Εἶναι ἐρημος
κάτω ἀπ' τὸν θόλον.

Συνεπῶς, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τρίτος
λόγος μου, ἡ προσοχὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς
τὰ παράδοξα συνοδεύεται ἀπὸ μίαν ἔντο-
νον θεώρησιν τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς ἀτόμου.

Προβλήματα τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀτομι-
σμοῦ ἀρχίζουσι νὰ ἀναφαίνονται κατὰ και-
νούργιον τρόπον. Ὅπως σημειώνει ὁ Ober-
mann: «Ἡ αὐτονομία τοῦ ἀνθρώπου—ὅταν
ἐκφράζεται ὡς ἀνεξαρτησία ἀπὸ τὴν φύ-
σιν, τὸν κόσμον ἢ τὸν θεὸν κάνει τὸν Νόμ-
μαλισμὸν καὶ τὴν νεώτερον ἀναγέννησιν πα-
ράλληλες κινήσεις». Ἡ Ἀμερικανικὴ εἰσα-
γωγὴ τοῦ Jacob Burckhardt στὸ βιβλίον
«Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀναγεννήσεως στὴν Ἰ-
ταλία», προσφέρει μίαν σύντομον περιλή-
ψιν αὐτῶν τῶν κλίσεων.

«Ὁ δυτικὸς ἄνθρωπος ἔχει ἀμετα-
κλήτως ἐκβληθῆ—ἔχει ἐκβάλει τὸν ἑαυ-
τόν του—ἀπὸ ἓνα παιδαριώδη κόσμον μα-
γεμένον καὶ ἀδιαιρετον. Ἀπὸ τίς ἡμέρες
τῆς ἐξορίας του, περιπλανᾶται εἰς τὸν κό-
σμον. Ὅπουδήποτε πηγαίνει, ἀμέσως ἀνα-
γνωρίζεται, ἀφοῦ φέρῃ ἓνα φορτίον ποῦ τὸ
βλέπει ὁ καθένας. Τὸ φορτίον τοῦ ἐξω-
τερικοῦ του περιβλήματος. Τὸ ἐγὼ του
εἶναι ταυτοχρόνως τὸ γνῶρισμα τοῦ Καῖν
καὶ τὸ στέμμα τῆς δόξης του».

Ἡ σκηνὴ τώρα ἔχει στηθῆ διὰ
τὴν μακρὰν, μοναχικὴν, ὀδύσσειαν τοῦ
συγχρόνου ἀνθρώπου. Ὁ Καρτέσιος πρό-
φερε τὴν δυναμικὴν φυσικὴν τῆς ἀποξενώ-
σεως ὅταν εἰσήγαγε τὴν μέθοδον τῆς ἀμ-
φιβολίας. Ὁ φιλόσοφος δὲν μπορεῖ πιά ἐπὶ
μακρὸν νὰ ψηφίσῃ με βεβαιότητα τὴν πρα-
γματικότητα. Πρέπει ν' ἀρχίσῃ με τὴν με-
μονωμένην πραγματικότητα τοῦ ἐκτὸς τοῦ
κόσμου ἐγώ. Cogito ergo sum. Ὁ Καρ-
τεσιανὸς δυϊσμὸς σημειώνει τὴν γέννησιν
τοῦ νεωτερισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος βρῖσκεται
σὲ ἀνεξαρτησία ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ

ὡς ἐκ τούτου σὲ ἀσυναρτησία καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐπρεπε νὰ περιμένουμε μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος διὰ νὰ σημειώσωμε τὴν ἀσθένειαν. Ἄλλὰ αὐτὸ ἦταν μία βραδεία διάγνωσις. Ἡ ἀσθένεια ὑπῆρξε ἀπὸ μακροῦ παρούσα. Ὁ Ed. Strauss μᾶς ἔδωσε μίαν χρήσιμον ἀνάλυσιν τῶν συμπερασμάτων τῆς Καρτεσιανῆς φιλοσοφίας.

Ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «conscientia» μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς «συναισθήσεως», ἀρχίζει μὲ αὐτόν. Εἶναι ἀποκομμένη ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον πραγματικότητα.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Καρτεσίου ἡ ψυχὴ καὶ ἡ φύσις ἔχουν πολὺ ὀλίγην σχέσιν ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη. Οἱ αἰσθήσεις δὲν μᾶς λένε τίποτα ἀπ' εὐθείας περὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου. Ἡ φύσις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ «res extensa», διὰ νὰ γίνῃ κατανοητὴ μαθηματικὰ ἀφηρημένα. Γνωρίζομεν τὸν κόσμον μόνον ἔμμεσα διὰ συμπεράσματος.

Δὲν λαμβάνομεν γνῶσιν τοῦ κόσμου ὡς ἀμέσως πραγματικοῦ, ἢ τοῦ σώματος ὡς ἀμέσων καὶ ἀποκαλυπτικοῦ εἰς σημασίαν ὄντος. Αὐτὸ, εἰς τὸ ἀπλούστερο σχεδιαγράφημά του εἶναι τὸ πρόβλημα ποῦ ἔχουμε ν' ἀντιμετωπίσωμε ἔκτοτε.

Σύμφωνα μὲ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Strauss: «Ἡ Καρτεσιανὴ διχοτομία ἐπομένως, ὄχι μόνον διαχωρίζει τὸ πειρώμενον πλάσμα ἀπὸ τὴν φύσιν, τὸ ἐγὼ ἀπὸ τὸν κόσμον, τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τὴν ὁρμὴν, χωρίζει ἀκόμα τὸ ἓνα ἄτομο ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἔμένα ἀπὸ σένα. Τὸ Καρτεσιανὸν ἐγὼ παρατηρῶντας τὸν ἔξωτερικὸν κόσμον, δὲν ἔχει ἐπαφή, δὲν ἔχει ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μὲ κανένα alter ego. Ἡ πραγματικότης γίνεται μία λειτουργία τῆς κρίσεως.

Ἐξεταζομένη ὑπὸ αὐτὴν τὴν ὕψην ἡ θεολογία «τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ», δεικνύει εἰρωνικὰ τὸν χαμένον κόσμον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν δικὸν του ἐπόμενον θάνατον. Εἶναι περισσότερον ἓνα σχόλιον ἐπάνω εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ γιατί μερικὲς φορὲς ἡ κηρυσσομένη αἰσιοδοξία ἐπάνω στὸν ἀλλαγαμὸν

τοῦ Slogan «ὁ θάνατος τοῦ Θεοῦ», φαίνεται τόσο ἐπιπόλαιη.

Ἐπάρχει μιὰ ἄλλη εἰρωνεία εἰς τὴν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ θεολογία, ἡ ἀδαμάντινη ἀποβολὴ κάθε εἶδους ἐπικρατήσεως. Νὰ καταστῇ βέβαιον ὅτι ἡ παλαιὰ ὑπερφυσικὴ ἀτομικὴ τοῦ κόσμου δὲν χρειάζεται νὰ ὑποστηριχθῇ, ἀφοῦ ἔχομε τὸ ναυοειδὲς νόημα ὅτι οἱ θεωρίαι περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θέσις τῆς ἐπικρατήσεως εἶναι ἓνας ὁλόκληρος κόσμος, ἓνας ὁλόκληρος ἑαυτός.

Τὸ νὰ κατεβῶμε κατηγορικῶς πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ ἐμφύτου, εἶναι ὡς νὰ ἀποκλειόμεν τὴν δυνατότητα τῆς ἀνακτήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου μας κόσμου.

Εἶναι σὰν νὰ ἀγνοοῦμε τὴν ἐπικρατήσιν τῆς ἐκουσίας φύσεως καὶ τῆς ἀνθρώπινης γνώσεως.

Ὁ Amos Wilder παρετήρησε ὅτι: ἐὰν πρόκειται νὰ ἔχομε οἰανδήποτε ἐπικράτησιν σήμερα, ἀκόμα καὶ χριστιανικὴν, πρέπει αὐτὴ νὰ εἶναι ἐντὸς καὶ διὰ μέσου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου.

Αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀληθινόν.

Ἡ ἐπικρατήσις εἶναι μία ἀπὸ τὶς κατηγορίαι, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐννοοῦμε τὸν «κόσμον», μία ἀπὸ τὰς ἀναγκαίας κατηγορίας, δύναμαι νὰ προσθέσω, ἓνα περιεχόμενον τῆς ὁλότητος.

Οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες τὸ ἐγνωρίζον πολὺ καλά. Φαίνεται πὼς θὰ πρέπει νὰ ξανακτίσωμε τὴν ἔννοιαν παρὰ νὰ τὴν καταστρέψωμε.

Εἶναι διότι ἀποξενωθήκαμε ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τὸν κόσμον μας, ποῦ χάσαμε τὸν Θεόν.

Δὲν φαίνεται ὅτι θὰ ξαναγίνωμε ποτὲ ἱκανοὶ νὰ μιλήσωμε διὰ τὸν Θεόν, ἂν δὲν καταλάβωμε τί γίνεται γύρω μας σήμερα. Ἴσως ὅπως ἔχει ἤδη εἰπωθῆ μοιροῦναι νὰ τὰ καταφέρωμε χωρὶς τὸν κόσμον. Ἄλλὰ εἶναι πάρα πολὺ τὸ νὰ ἐλπίζωμε ὅτι ἡ ἐμπειρία τῆς πνευματικῆς ὁλότητος θὰ ἐπιφοιτήσῃ καὶ σὲ μᾶς ἄλλη μία φορὰ;

Bernard Murchlaud

ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΝ ΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ

Ἀγαπητέ μου Κε Γυμνασιάρχα,

Ἐπικειμένων τῶν διαγωνισμῶν θὰ ἐπεθύμουν νὰ σᾶς παρακαλέσω, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας φροντίδας σας, νὰ ληφθοῦν μερικά μέτρα βελτιωτικά κατὰ τὸ διαγωνίζεσθαι, μὲ τὴν αὐτοπρὸσωπον ἰδικὴν σας ἐπιστάσιαν.

Καὶ δὴ:

α) Ἄνετος τοποθέτησις τῶν μαθητῶν εἰς τὰ θρανία, ἀνευ συμμετοχῆς ἄλλης τάξεως, εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν διὰ διαγωνισμούς, διότι τοῦτο, ὡς γνωρίζετε, ἐπιφέρει σύγχυσιν (συνέβη κατὰ τὸ παρελθόν).

β) Ἀτομικὴ παράδοσις τῶν βιβλίων τοῦ μαθήματος, δι' ἃ αἱ ἐξετάσεις, ὑπὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ ἐποπτεύοντος. Οὕτως ἐν βιβλίον ἢ τετράδιον εἰς χεῖρας διαγωνιζομένου κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐξετάσεως, πλὴν τῶν φύλλων τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ πιθανῶς προσθέτου φύλλου διὰ τὸ πρόχειρον.

γ) Ὅταν ὁ τακτικὸς καθηγητῆς τοῦ μαθήματος ἢ οἱ ἐποπτεύοντες θέλουν νὰ ἐρμηνεύσουν κάτι (ἀπορία ἐπὶ τοῦ θέματος, καθοδηγησις εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν κ.λ.π.), τότε τοῦτο ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ δημοσίως δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς τῆς τάξεως καὶ ὄχι μόνον δι' ἓνα ἢ δύο.

δ) Δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῶν ἐξετάσεων θὰ ἦτο χρησιμώτατον νὰ ἐκάμνατε σείς—καὶ ἂν θέλετε παίρνετε καὶ τὸν βοηθόν—Γυμνασιάρχην—μῖαν ἐπίσκεψιν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Γυμνασίου καὶ νὰ τοὺς ἐπῆτε μερικά πράγματα ἐπὶ τῶν διαγωνισμῶν διὰ νὰ βοηθήσωμεν τοὺς μαθητὰς νὰ ἀποδώσουν τὸ καλῦτερον (ἢ μελέτη των ἐπιμελής καὶ συστηματικὴ—ἡρεμία, αὐτοκυριαρχία καὶ σκέψις πρὸ τοῦ γραψίματος—γράφισμο καθαρὸν, μὲ παραγράφους, μὲ ὀρθογραφίαν, χωρὶς μουτζούρες, πολλὰ στυσίματα—ἀποφυγὴ ἀντιγραφῆς καὶ ψιθυρισμῶν, διότι ὁ καθηγητῆς γνωρίζει ἤδη τὴν ἐπίδοσιν ἐκάστου—ἐπιθεώρησις δι' ἄλλην μίαν φορὰν τελικῶς τοῦ κειμένου προτοῦ νὰ τὸ παραδώσουν—προσπάθεια πρὸς ἀποφυγὴν γραμματικῶν, συντακτικῶν, λογικῶν, ἀριθμητικῶν σφαλμάτων—καλὸς ὕπνος, καλὸν φαγητόν (!), πεποίθησις διὰ τὴν ἐργασίαν, ἢ ὅποια πάντοτε ἀμείβεται καί... ἀποφυγὴ ταχυπαλμίας καὶ ἰδρώτων εἰς τὸ σχολεῖον (μία μητέρα μου ἔλεγεν ὅτι τὸ παιδί της γίνεται μούσκεμα εἰς τὸν ἰδρώτα, ὅταν γράφῃ διαγώνισμα!))—

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν σας αὐτὴν φρονῶ, ὅτι τὰ παιδιὰ θὰ ὑποβοηθηθοῦν πολὺ νὰ γίνων καλῦτερα καὶ νὰ ἀποδώσουν περισσότερον ἀπὸ πάσης πλευρᾶς.

ε) Θὰ ἦτο πολὺ χρησίμιον νὰ προχωροῦμεν—καὶ νὰ φαίνεται καὶ ἐξωτερικῶς ἀκόμη

τοῦτο—εἰς τὴν σχολικὴν μας ὀργάνωσιν, κατὰ τρόπον ποῦ νὰ προσεγγίζωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον εἰς ὑποδειγματικὸν πειραματικὸν σχολεῖον. Θὰ σᾶς ἐπρότεινα, λοιπόν, χωρὶς δεβαίως νὰ θίξωμεν κανένα, μερικά θέματα τῆς ὕλης τῶν ἐξετάσεων νὰ τὰ συζητήσουν προηγουμένως οἱ οἰκείοι καθηγηταὶ ἐπ' ὀλίγον μὲ πρεσβυτέρους των καὶ πλέον πεπειραμένους, ἐπιστημονικῶς καὶ παιδαγωγικῶς, συναδέλφους των, τηρουμένου πάντοτε τοῦ ἀπορρήτου.

Τοῦτο γίνεται ἤδη εἰς τὰ μεγάλα κολλεγία τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Ἴσως ἀκόμη καὶ μία μικρὰ, σοβαρὰ καὶ καταχωρωμένη διὰ τὸ ἀδιάβλητον, τελετὴ τῆς ἐξαγωγῆς κλήρων δι' ἕκαστον μάθημα, ὀλίγον πρὸ τοῦ διαγωνίσματος, θὰ ἦτο—ὅπως γίνεται ἄλλωστε—σπουδαῖον μέσον.

Γενικῶς πρέπει νὰ φροντίσωμεν μὲ κάθε τρόπον νὰ σεβασθοῦν οἱ μαθηταὶ τὸν ἐαυτὸν των, τοὺς καθηγητὰς των, τὸ σχολεῖον των καὶ τὴν δικαιοσύνην του, ἀκόμη καὶ τὸ γνήσιον ἐνδιαφέρον του, διὰ τὴν ἀληθινήν των πρόδον.

Αἱ ἐξετάσεις—πρέπει νὰ ἐνοήσουν οἱ μαθηταὶ—εἶναι μία εὐκαιρία, κάπως ἐπισημοτέρα καὶ καλῦτερα ὠργανωμένη, ἐπιβεβαιώσεως τῆς προόδου των καὶ τῶν γνώσεων των. Καὶ ἀκόμη ἢ ἐκμάθησις, ἴδια διὰ τοὺς μικροτέρους, ἐνὸς τρόπου καλῆς καὶ τιμίας ἐργασίας, ἐνώπιον ὑπευθύνων καὶ ἀρμόδιων ἐκπροσώπων τῆς συντεταγμένης κοινωνίας, ὡς εἶναι οἱ ἐκπαιδευτικοί.

στ) Ἡ βαθμολογία τῶν γραπτῶν διὰ νὰ εἶναι δίκαια πρέπει νὰ τελεῖται ὑπὸ τῶν καθηγητῶν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους—καὶ ἐξωτερικῶς ἀκόμη—δι' ὅλα τὰ γραπτὰ. Χρόνος καὶ τόπος βαθμολογήσεως, ἡρεμία καὶ ἀνάπαυσις τοῦ βαθμολογοῦντος, μερικὴ καὶ συνολικὴ θεώρησις τοῦ γραπτοῦ, εἰσδυσίς εἰς τὴν κριτικὴν καὶ λογικὴν ἰκανότητα τοῦ γράφοντος, διάκρισις οὐσιωδῶν καὶ ἐπουσιωδῶν σφαλμάτων κ.λ.π.

Εἰς ὅλα αὐτὰ ἀσφαλῶς ἡμποροῦν νὰ προστεθοῦν καὶ ἄλλα χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα ἐκπείρας διὰ τὴν ἐπιτυχὴ διεξαγωγὴν τῶν ἐξετάσεων. Ἀλλὰ ὁ σκοπὸς παραμένει πάντοτε ἕνας: Νὰ βοηθήσωμεν δι' ὅλων τῶν μέσων τὰ παιδιὰ νὰ ἐκφράσουν τὸν καλῦτερον ἑαυτὸν των καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὰς πνευματικὰς των δυνάμεις ἐν τῷ συνόλῳ διὰ νὰ ἀποκτήσουν συνειδητὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν προόδου καὶ τοῦ δρόμου τὸν ὅποιον πρέπει νὰ διανύσουν ἀκόμη διὰ τὴν πληρῶσιν τοῦ ἰδεώδους τῆς ἐπιτυχίας.

Σᾶς εὐχομαι ὑγείαν καὶ δύναμιν διὰ τὸ σπουδαῖον ἔργον σας καὶ εὐχαριστῶ διὰ τὴν συνεργασίαν.

A. A. A.

Ἐπιστολαὶ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΙ... ΜΕΓΑΛΟΙ

Κύριε Διευθυντά,

Τὶς τελευταῖες ἡμέρες οἱ Ἀθηναῖκοι δρόμοι γέμισαν ἀπὸ διαφημίσεις ἐπὶ μίας ἐκδόσεως περὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν (μεγάλων κατακτητῶν) καὶ πιθανὸν μέσα σ' αὐτοὺς νὰ μὴ λείπη ὁ Χίτλερ.

Δυστυχῶς ἡ ἀνθρώπινη κρίσις ἔχει πολλὰ παράξενα κριτήρια, προβάλλει κατὰ κόρον ὅ,τι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγεται, ἀποσιωπᾷ δὲ ὅ,τι πρέπει νὰ διαφημίζεται. Δύο παραδείγματα θὰ μᾶς πείσουν ἐπ' αὐτοῦ:

Τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριο, ἡ γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐδεξιῶθη ὡς Ἀκαδημαϊκὸν τὸν Pierre Henri Simon, ὁ δὲ παρισινὸς τύπος ἀφιέρωσε τετρασέλιδα ὁλόκληρα διὰ τὸ γεγονός αὐτό, τὸ ὁποῖο παίρνει ἰδιαίτερα σπουδαιότητα, ἂν ληθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ βαθύτατος θεολογικὸς λόγος τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ, λόγος ποῦ ἀποτελεῖ θαυμαστὴ ὁμολογία πίστεως, ἐν μέσῃ Ἀκαδημία, ἀφιερῶνται δὲ εἰς τὸν ἐπίσης σοφὸν καὶ ἐπίσης Χριστιανὸν ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου τὸν Daniel Rops.

Ἐνα δεύτερο γεγονός τὸ ὁποῖον ἐν Ἑλλάδι ἐπληροφορήθημεν μόνον ἀπὸ τὴν «ΣΥΖΗΤΗΣΙΝ» (Δεκεμβρίου 1967), καὶ τὸν καθολικὸν τύπον, εἶναι ἡ ἠρωϊκὴ πράξις τοῦ καρδινάλιου τοῦ Montreal, Emile Léger νὰ πείσῃ ἐπὶ τέλος τὸν Πάπαν νὰ λάβῃ τὴν σχετικὴν ἀδειαν καὶ ἀπαρνούμενος τὴν ὑψηλὴν θέσιν του, νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ἀπλοῦς ἱερεὺς τοῦ λεπροῦς τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ «Θυσία», (εἶχε διακηρύξει σὲ σχετικὸ συνέδριον) καὶ ὄχι οἱ θεωρίες ἰσχύουν διὰ τὴν καταπολέμισι τοῦ ἀθεϊσμοῦ.

Εἶναι φανερό, λοιπόν, πόσο αὐξάνει τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἡ (ἐμπορικὴ) συνθήκη τὰ μὲν Εὐγενικά καὶ τὰ Μεγάλα νὰ κρύπτονται, ἀντιστρόφως δὲ νὰ προβάλλονται τὰ σκανδαλώδη καὶ ταπεινά.

Μετὰ τιμῆς
Κ. ΓΕΡΑΚΑΝΑΚΗΣ

★

Ἡ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ

Κύριε Διευθυντά,

Μὲ ἰδιαίτερον ἱκανοποίησιν παρατήρησα ὅτι εἰς τὰ δύο τελευταῖα τεύχη (Ὀκτωβρίου-Νοεμβρίου), τῶν «Ἀκτίνων», ἐδημοσιεύθησαν ἄρθρα

διὰ τῶν ὁποίων τὸ περιοδικὸν σας ἀναλαμβάνει μίαν ἐξαιρετικῶς σημαντικὴν ἐπιστημονικὴν πρωτοπορίαν.

Πράγματι, τὰ ἄρθρα, «Πνευματικαὶ Σχέσεις καὶ Θεραπευτικὴ», τοῦ Charles A. Cattan καὶ «Δοκιμαίαι εἰς τὴν Ψυχολογικὴν Καθοδήγησιν τοῦ Κλήρου», παρουσιάζουν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους τῆς χώρας ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφερούσας νέας ἀπόψεις σχετιζομένας μὲ τοὺς νεωτάτους κλάδους τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας καὶ τοῦ Pastoral Counseling.

Ἐφ' ὅσον ὁ περιορισμένος ἀριθμὸς τῶν ἐνδιαφερομένων ἐν Ἑλλάδι (λόγω τοῦ μικροῦ σχετικῶς ἀριθμοῦ ἀτόμων ὁμιλούντων τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν), δὲν ἐπιτρέπει τὴν δημιουργίαν ἐιδικῶν διὰ τοὺς κλάδους τούτους περιοδικῶν ἐκδόσεων, ὡς συμβαίνει ἀλλαχοῦ, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλάβουν αἱ «Ἀκτίνες», τὴν ἐνημέρωσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐιδικῶν ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐξελίξεων εἰς αὐτοὺς τοὺς κλάδους.

Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου αἱ «Ἀκτίνες» θὰ προσφέρουν μίαν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς προαγωγῆς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς ψυχικῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ μας.

Πιστεύω δὲ ὅτι πολλοὶ θὰ ἐξετίμων αὐτὴν τὴν συμβολὴν καὶ θὰ ἐπροθυμοποιούντο νὰ βοηθήσουν.

Ἐγὼ προσωπικῶς μὲ πολλὴν ἐνθουσιασμὸν θὰ προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας μου διὰ τὴν προαγωγὴν μίας τοιαύτης προσπάθειας.

Ὡς ἀπόδειξιν μάλιστα τούτου σὰς ἀποστελλῶ ἐν ἄρθρον περὶ τῆς ποιμαντικῆς συνομιλίας, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν γραμμὴν μὲ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα ἄρθρα, μὲ τὴν μόνην διαφορὰν ὅτι εἰς αὐτὸ ἐπιδιώκεται ἡ προσαρμογὴ τῶν νέων αὐτῶν ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων εἰς τὰς ἰδικὰς μας ἀνάγκας καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰ προαναφερθέντα ἄρθρα θὰ ἤθελα ἐπίσης νὰ παρατηρήσω ὅτι δὲν θεωρῶ ἐξαιρετικὰ ἐπιτυχεῖς τὰς μεταφράσεις ὠρισμένων βασικῶν ὄρων χρησιμοποιουμένων εὐρύτατα ὑπὸ τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας καὶ τοῦ Pastoral Counseling, εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν.

Οὕτω νομίζω ὅτι ὁ ὄρος «συμβουλευτικὴ», ὁ ὁποῖος ὑποθέτω ἀποτελεῖ μετάφρασιν τοῦ ὄρου «Counseling», ἐνὸς ὄρου μὲ ἀπολύτως καθωρισμένην ἔννοιαν, εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν τραγικὴν παρεξήγησιν ὅτι τὸ «Counseling», εἶναι μίαι διαδικασίαι παροχῆς συμβουλῶν. Ἐπίσης ὁ ὄρος «καθοδήγησις» θὰ ἦτο ἴσως ἐπαρκὴς μόνον διὰ τὰς ψυχοθεραπευτικὰς ἐκείνας σχολὰς, αἱ ὁποῖαι ἐφαρμόζουν τὴν κατευθύνουσαν προσέγγισιν. Ἀλλὰ ἡ προσέγγισις αὐτὴ δὲν ἐφαρμόζεται ὑφ' ὅλων τῶν ψυχοθεραπευτικῶν σχολῶν, δύναται μάλιστα νὰ ληθῆ ὅτι ἡ «μὴ κατευθύνουσα προσέγγισις», εἶναι σημερινὴ ἢ μᾶλλον ἐπικρατοῦσα.

Προσωπικῶς θὰ προέτεινον τοὺς ὄρους «ψυχολογικὴ διαφώτισις», διὰ τὸ Counseling, γενικῶς, καὶ «ποιμαντικὴ διαφώτισις» διὰ τὸ Pastoral Counseling.

Μετ' ἐκτιμήσεως

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΦΑΡΟΣ

**Greek Orthodox Church of the
Annunciation
Newburyport, Mass.**

★

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΜΙΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Κύριε Διευθυντά,

Προσφάτως ἐξεδόθη τὸ βιβλίον «Ἁγία Μόσχα», τοῦ Nicolas Arseniev, κατ' ἀπόδοσιν Μαρίας Σπυροπούλου.

Ἐκτὸς τούτου, ἐξεδόθησαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος τρία ἀξιέπαινα φυλλάδια τοῦ κ. Σολ. Νινίκα: α) Ὁ νέος διωγμὸς κατὰ τῆς θρησκείας εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν, β) Ἐξ ἀφορμῆς τῶν διωγμῶν: Δύο Ρῶσοι ἱερεῖς διαμαρτύρονται... καὶ γ) Μορφαὶ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδοξίας, Ἀθήναι 1967. Ὅλα αὐτὰ τὰ βιβλία, μαζί με τὸ ὑπὸ τῆς «Δαμασκοῦ» ἐκδοθὲν «Αὐτοὶ δὲν ὑπέκυψαν», ἔρχονται νὰ ἀποκαλύψουν, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ αἶμα καὶ τὰ δάκρυα τῆς μαρτυρικῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῆς κομμουνιστικῆς βαρβαρότητος, ἀφ' ἑ-

τέρου τὸ καθήκον ὄλων μας νὰ συμπαραιστάμεθα, προσευχόμενοι καὶ φρικιώντες, εἰς τοὺς δεινὰς δοκιμαζομένους ἀδελφούς μας. Κατὰ τὴν γνώμην μας τὰ βιβλία αὐτὰ δέον ὅπως γίνουιν ἐντρυφήμα ἀπάντων τῶν νεοελλήνων Χριστιανῶν. Ἴσως τοὺς βοηθήσουν νὰ ἐνοήσουν ὅτι εἶναι ὑπεύθυνοι, κατὰ μέγαλον ποσοστὸν διὰ τὸ μέλλον καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς φυλῆς. Ἴσως τὰ βιβλία αὐτὰ κρύπτουν τὸν ἀναφλεκτικὸν σπινθῆρα πρὸς ἀποτίναξιν τῆς ἀποπνικτικῆς ναρκωτικῆς ἀτμοσφαιράς τοῦ ἀστισμοῦ καὶ τῆς συμφεροντολογίας. Ἴσως τὰ σιωπηλὰ ἀγκομαχητὰ τῶν συγχρόνων μαρτύρων ἀδελφῶν μας ξυπνήσουν τὴν κοιωμένην συνείδησίν μας, ὅτι εἴμεθα συνεχισταὶ τοῦ ἔργου τῶν Μαρτύρων τῶν τριῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων.

Τί ἄλλο περιμένομε; Ἄς ἀρχίσωμε σήμερα νὰ συνειδητοποιοῦμε τὴν ἀποστολήν μας ἕκαστος, σήμερα ποὺ ὅλα σείονται γύρω μας, ἐνῶ μόνο ἐμεῖς ζοῦμε κάτω ἀπ' τὸ βαρὺ λήθαργο τῆς καθημερινότητος καὶ τοῦ χουζουριοῦ.

Πιστεύομε πῶς ὁ δρόμος τῆς πνευματικῆς πάλης καὶ τοῦ ἐξυψωτικοῦ ἀγῶνος ἔχει πνευματικὰς ἀπολαύσεις ποὺ δὲν συγκρίνονται μετὰ τὴν μικροχαρὲς τῆς καθημερινῆς χαμοζωῆς, τοῦ βολέματος καὶ τῆς ἀποχαυνώσεως. Ἴσως εἶναι ὁ μόνος δρόμος, γιὰ νὰ σκοτώσωμε τὴν ἀνία καὶ τὴν πληξίν, πρὶν αὐτὰ καταβροχθίσουν τὰ σωθικά μας.

Διατελῶ μετὰ τιμῆς

ΔΗΜ. Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ
καθηγητῆς

ΕΝΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Με την καινούργια χρονιά ὀργανώθηκε καὶ πάλιν ἐφέτος εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν μας καὶ εἰς τὴν αἰθουσα «Φάρος», τοῦ Συλλόγου «Ἄπ. Παῦλος», τὸ ἐτήσιον Παιδαγωγικὸν Συνέδριον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν». Θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦτο: «Ἡ νεότης καὶ ἡ ψυχαγωγία». Ἀπὸ τὴν προσχολικὴ ὡς τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία. Ἔγιναν ἕξ εἰσηγήσεις γύρω ἀπὸ τὸ κύριον θέμα: Ἡ ψυχαγωγία καὶ τὸ παιδί, ὁ ἔφηβος, ὁ ἔφηβος, ὁ κινήματογράφος ὡς ψυχαγωγία, ἡ ψυχαγωγία ἐν τῇ οἰκογενεῖα καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ ἐλευθέρου χρόνου τοῦ παιδιοῦ.

Οἱ εἰσηγηταὶ διεξήλθον τὰ θέματά των μὲ σαφήνειαν καὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν δι' ἐρεθισμοὺς καὶ συζητήσεις καὶ ἀπόψεις πολλὰς καὶ χρήσιμες. Τὸ Συνέδριον διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας καὶ παρηκολουθῆθη ὑπὸ πλήθους ἐκπαιδευτικῶν, φίλων τῆς Χ. Ε. Ε. Λ., Μέσης καὶ Στοιχειώδους ἐκπαίδευσως.

Ἐκτὸς τοῦ παιδαγωγικοῦ σκοποῦ τοῦ ἐπεδίωκε, τὸ Συνέδριον ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς συναδέλφους τῆς Βορείου Ἑλλάδος νὰ ἔχουν καὶ μίαν πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ ἀνταλλαγὴν πείρας σὲ διάφορα θέματα ἀγωγῆς καὶ ψυχαγωγίας τῶν μαθητῶν, πράγμα κατ' ἐξοχὴν σπουδαῖον. Οἱ ἐντυπώσεις ὑπῆρξαν ἀρισταί. Ἦτο κατὰ τὸ πολὺ ὠραῖο. Θὰ ἔλεγε ὅμως κανεὶς: Καλὴ καὶ θεάρεστη εἶναι ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Μήπως ὅμως θὰ ἔπρεπε κάποιοι ἄλλοι νὰ συλλαμβάνη καὶ νὰ πραγματοποιή τοιαύτας παιδαγωγικὰς εὐκαιρίας διὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς ὅλης τῆς ἐπικράτειας; Μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ καταρτισθῇ πρόγραμμα καὶ νὰ καθορισθῇ ὑποχρεωτικὴ μετεκπαίδευσις ἢ φοίτησις εἰς τοιαύτας εὐκαιρίας, ὅπου εἰδικοί παιδαγωγοὶ θὰ δίδουν κατευθύνσεις βάσει μελέτης, εἰδικεύσεως καὶ ἐμπειρίας;

Πότε ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ θὰ μπορούν νὰ ἔχουν μὴ καὶ δυὸ καὶ τρεῖς εὐκαιρίας τὸ ἔτος διὰ μίαν ἀνανέωσιν, ἀνασύνταξιν εἰς τὸ μέγαλον τοὺς ἔργον; Πότε, θὰ ἐλευθερωθῶν ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσιν;

ΕΠΙΣΚΕΦΕΙΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τὸ κοσμοσωτήριον γεγονός τῆς θείας συγκαταβάσεως καὶ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἡ Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

εἰς τὴν Φάτιν, ἐνέπνευσε καὶ τοὺς ἐν Θεσσαλονικῇ ἀδελφοὺς εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ πλοῦσια αἰσθήματα πρὸς τὸν συνάνθρωπον. Ἔτσι τὰ χριστογεννητικά δέματα τῆς Προνοίας τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων «Ὁ Ἄπ. Παῦλος», ὑπερέβησαν τὰ 600 εἰς ἀριθμὸν. Περιεῖχον τρόφιμα καὶ ὄ,τι ἄλλο ἦτο ἀναγκαῖον διὰ νὰ οἰκονομηθῇ μίαν πτωχὴν οἰκογένεια. Καὶ ἡ ἀξία κάθε δέματος περὶ τις 200 δρχ. Τὰ «Κάλαντα», εἰς τὰ νοσοκομεία καὶ τὸ σανατόριον ἀπὸ τὴν μαθητιῶσα καὶ τὴν ἐργαζομένη νεολαία, σκόρπισαν, μαζῇ μὲ τὸ τραγοῦδι καὶ τὰ δῶρα, πλοῦσια τὴν χαρὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς.

Αἱ ἐξορμήσεις τῶν μαθητῶν καὶ φοιτητῶν εἰς τὰς περιοχὰς Νευροκοπιῦ, Δράμας καὶ Κιλκίς, ἔδωκαν καὶ πῆραν ἐνθουσιασμόν καὶ δύναμιν εἰς τοὺς γενναίους ἀκρίτας τῶν βορείων συνόρων τῆς πατρίδος μας.

Οἱ ἑκατοντάδες τῶν καλοφτιαγμένων δεμάτων τῆς ἀγάπης ἐχαροποίησαν τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς γονεῖς τῶν ἀκριτικῶν μας χωριῶν. Ἔνοιωσαν κατὰ σὰν ἐσωτερικὴν ἀγαλλίασιν. Πίστεψαν ὅτι δὲν εἶναι μόνοι. Καὶ τοῦτο γιὰ αὐτὴν ἡ ἐπικοινωνία δὲν ἦτο μίαν τυπικὴ ἐκδήλωσις φιλοφροσύνης. Σὲ μερικὰ χωριὰ οἱ φοιτηταὶ μας ἔμειναν μαζῇ μὲ τοὺς χωρικοὺς μίαν ὁλόκληρη μέρα. Τοὺς ὠμίλησαν, τοὺς συνανέστράφησαν, τοὺς ψυχαγώγησαν καὶ τοὺς ἐνοιωσαν τόσο πολὺ. Δημιουργήθηκαν δεσμοὶ ψυχικοὶ μὲ τὴν ἀγάπην τῆς καρδιάς.

Ἀκόμη δύο ἐκδηλώσεις τῆς χορωδίας Χ. Μ. Ο. Ἀρρένων μὲ 60 μέλη, ἔδωκαν ἕνα θαυμάσιο «παρῶν» εἰς τὰ Τρίκαλα καὶ τὴν Καρδίτσα Θεσσαλίας. Μία ἐξόρμησις εἰς τὸ Μελισσοχώρι καὶ τέσσαρες ἄλλες εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἐπταπυργίου, τὶς ἀναμορφωτικὰς καὶ τὶς ἀγροτικὰς τῆς Κασσάνδρας Χαλκιδικῆς, μαζῇ τὰ μέλη καὶ εἰς τοὺς φίλους τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου τοῦ «Ἄπ. Παύλου» Θεσσαλονίκης, ἕνα πλοῦσιον 12 ἡμέρου. Ἄν θέτετε διαβάσετε καὶ ἕνα ἐνδεικτικὸν στιγμιότυπον παρμένο ἀπὸ τὸν συνοικισμὸν Τ. Θεσσαλονίκης: Ἡ συνεργάτις τοῦ Φιλικοῦ Κύκλου Κ. ἔχει ἐπισημανεῖ δύο ψυχὰς ποῦ ζοῦν εἰς ἕνα πτωχικόν, ἀλλὰ περιποιημένον σπιτάκι. Μάννα καὶ κόρη εἶναι οἱ ἑνοικοί. Προστάτην δὲν ἔχουν. Χήρα ἡ μητέρα. Μὲ λίγο ξενοδοῦλεμμα τὰ βγάζουν πέρα. Εἶναι ὀλιγαρχεῖς μὲ τὶς ἐνδοσωματειακὰς ἐκδηλώσεις, ἔδωκαν εἰς κεί. Τοῦτες τὶς μέρες ὅμως ὄλα ἦρθαν δύσκολα. Κατὰ λιγοστὰς δουλειὰς, κατὰ ἀρρώστιες, ἄφησαν τὶς δυὸ γυναῖκες χωρὶς πεντάρα καὶ χωρὶς ψωμί τὰ Χριστούγεννα. Τὸ θεωροῦσαν καὶ ντροπὴ νὰ πᾶνε διὰ δανεικά. Ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν ἀπόγνωσιν τοὺς βλέπουν τὴν κα Κ., νὰ πηγαίνει πρὸς τὸ σπῆτι μὲ ἕνα δέμα μέγαλον εἰς τὰ χέρια. «Αὔριο, εἶναι Χριστούγεννα, λέ-



ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ Α' ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

Πώς άρα γε νά φαντάζη εις τόν άνθρωπον του 20ου αιώνου τὸ γεγονός που λέγεται ἐξόρμησις; Τὸ πιθανώτερο εἶναι νὰ τὸ παρεξηγήσῃ, ὄχι ἐσκεμμένως, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ νὰ προσεγγίσῃ τὴν οὐσία τοῦ φαινομένου.

"Ἔτσι ὑπὸ τὸν ὄρον «ἐξόρμησις» μποροῦν νὰ λανθάνουν οἱ ἔννοιες τοῦ τουρισμοῦ, τῆς φυσιολογίας, τοῦ ἀλτροῦισμοῦ, ἀκτῆς καὶ τῆς ἐκκεντρικότητος. Κι' ὅμως! "Ἄν μποροῦσε ὁ κάθε φοιτητῆς που ἔχει γευθῆ θιώματα τῆς ἐξορμήσεως νὰ μεταδῶσιν ἀπλᾶ καὶ ταπεινὰ τὴ γνώμη του σ' ὄσους μὲ σκεπτικιστικὴ ψυχρότητα στέκονται ἐμπρὸς εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός, θὰ ἔλεγε μόνον αὐτό: Πρόκειται γιὰ ἕνα μεθύσι.

Παράξενος ὅμως κι' ὁ λόγος αὐτὸς κι' ἐλάχιστα ἀφομοιώσιμος ἀπ' τὸν ἄπειρο ἀναγνώστη. Κι' οἱ γραμμές αὐτὲς ἀποπειρώνται νὰ πραγματώσουν κάποια προσέγγισιν, νὰ μιλήσουν γι' αὐτὸ τὸ μεθύσι μὲ τὴν πέννα ἑνὸς που μέθυσε καὶ μιὰ καὶ δύο φορές...

Οἱ φοιτητὲς δὲν πῆγαν γιὰ πρώτη φορά φέτος στὰ σύνορα, ἀλλὰ ἡ ἀσθησις τοῦ καινούργιου τοῦς κυνηγᾷ κάθε φορά. Καὶ τοῦτο γιατί ἡ κάθε ἐξόρμησις εἶναι μιὰ ἀνεπανάληπτη «καινότης ζωῆς» καὶ δὲν χορταίνει κανεὶς νὰ ζῆ τὰ ἴδια γεγονότα σὲ διαφορετικὰ χρονικὰς καμπές. Καὶ τὰ χωριά που ἐπισκέπτονται, καὶ τὰ φυλάκια, μετέχουν σ' αὐτὸ τὸ παραλήρημα βιωματικότητος, γιατί ἐδῶ σημασία ἔχει ἡ διάθεσις τῶν ψυχῶν, κι' ὄχι ἡ ἀγνοία τῶν προσώπων.

Σφίγγουν, λοιπόν, μ' ἀγάπη πολλὰς παλάμες οἱ φοιτηταὶ προσφέρουν αὐ-

θόρμητα σ' αὐτὸ τὸ σφίξιμο τῆ δικῆ τους παλάμη. Καὶ μόνο μ' αὐτὸ καταξιώνεται μιὰ ἐξόρμησις. "Ο,τι μεταδίδει ἡ μιὰ καρδιά εἰς τὴν ἄλλην σὲ τέτοιες στιγμές, ἴσως θ' ἀδυνατοῦσε νὰ τὸ καρποφορήσῃ μιὰ μακροχρόνια σχέση.

Βρίσκεται ἔτσι στοῦ κάθε φοιτητῆ τὴν καρδιά μιὰ συλλογὴ ἀπ' ἀνθρώπινα δράματα· εἶναι ἡ συγκομιδὴ τῆς φετεινῆς χρονιάς. Κι' ἀλήθεια τί νὰ πρωτοδιαλέξῃ, πού νὰ θρῆ ἄκρη στὸν κυκεῶνα τῶν ἀναμνήσεων, συγκινήσεων, ἐντυπώσεων; Τὸ χαμόγελο τῶν παιδιῶν, οἱ ἱστορίες τῶν γερόντων, τὰ θάσανα τῶν ὀρίμων, ἡ ἀγωνία τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, οἱ νοσταλγίες τῶν στρατιωτῶν — ἀκριτῶν, συνθέτου τῆ φετεινῆ «συγκομιδῆ». Κι' ἂν τώρα πολλαπλασιάσωμε τίς καρδιές (40 φοιτητὲς ἐξόρμησαν) ἂν πολλαπλασιάσωμε τὰ χωριά καὶ τὰ φυλάκια (8 ἀπ' τὸ καθένα ἐπισκέφθηκαν), ἂν ὑπολογίσωμε τὰ πρόσωπα που ἔτειναν τὰ χέρια, τότε πράγματι συμφωνοῦμε ὅτι ἦταν ἀρκετὴ σοδειὰ γιὰ νάχωμε κρασί νὰ μεθάμε καὶ τώρα — τὸ κρασί τῶν ἀναμνήσεων.

ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ

—Ἐξόρμησις στὰ σύνορα;

—"Ὁχι!

—Σὲ ἀκριτικές περιοχές;

—Οὐτε! Ἐξόρμησιν εἰς τὸ κέντρον τῆς πατρίδος μας καὶ σὲ περιοχὰς ξεχασμένες· πολιορκημένες ἀπὸ θουνά, ἔλατα, χιόνια, ἐρήμωσιν...

Ἄψηφῶντας ὄχι τόσο τὸν χειμωνιάτικο καιρὸ, ἀλλὰ τίς δυσκολίας που παρουσιάζει ἕνας δρόμος πραγματικὰ ἐπικίνδυνος, ξεκίνησε ἡ συντροφία μας, ἀπὸ πενήντα περίπου φοιτήτριες.

Σκοπὸς τῆς γενναίας ἐξόδου ἀπὸ τὸ

γει, ἡ κα Κ. Σὰς φέρουμε ἕνα μικρὸ δέμα νὰ κάμετε αὔριο γιορτῆ». Οἱ γυναῖκες τὰ ἔχασαν. Ἐσάστισαν. Δὲν πιστεῖουν εἰς τὰ μάτια τους. Μὲ δάκρυα ἀπὸ συγκίνησι εἶπαν εἰς τὴν κα Κ.: «Εἶσθε ἄγγελος καὶ ὄχι ἄνθρωπος». Δὲν εἶχαμε οὔτε λίγη ζάχαρι. Ἡ ἐπισκέπτρια

ἔφυγε μὲ περισσότερα δάκρυα εἰς τὰ μάτια. Θεέ μου, πόσες ψυχὲς σὰν κι' αὐτὲς θὰ μένουν ἀπόψε χωρὶς ἄγγελο! Καὶ πράγματι ἦταν ἕνας ἄγγελος εἰς τὴν κατάλληλη ὥρα ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἀγάπης.

Λ. ΚΟΚΟΛΙΟΣ

κελλί μας τῆς καλοπεράσεως καὶ τῆς ἀγνοίας, ἀγνοία γιὰ τὴν κατάστασιν ἀδελφῶν τῆς ὑπαίθρου, νὰ ψιθυρίσωμε ὅ,τι χάρισε σὲ μᾶς ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐσπλαχνία Του, σὲ ἀνθρώπους, ποὺ μόνη τους παρηγορία ἔμεινε ὁ παπᾶς κι' ὁ δάσκαλος, ἀν' ὑπάρχουν κι' αὐτοί.

Φτωχή, ἄγωνα ἢ γῆ τους, μάχονται νὰ τὴν ἡμερέψουν' κι' ἡ γῆ τῆς ψυχῆς τους; ...περιμένει καὶ πίνει λαίμαργα ὅ,τι τὴν ποτίσεις. Ὁμιλία, Κατηχητικό, τραγούδι, παιγνίδι, ψυχαγωγία, παρουσία ἀνθρώπων, πρὸ πάντων.

Στὸ διήμερο τῶν Θεοφανείων κι' ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψίν μας εἰς τὴν Ἑλλάτη, τὸ Παλαιχώρι καὶ τὴν Μελισσόπετρα πολλὰ πῆραμε: Κι' ἀκόμη πὶο πολλὰ ἀπὸ ἓνα φτωχικὸ τῆς Μελισσόπετρας. Ἦταν τὸ φτωχικὸ ποὺ ζέστανε τὴν παιδικὴ ψυχὴ τοῦ πατρὸς Εὐσεβίου Ματθοπούλου.

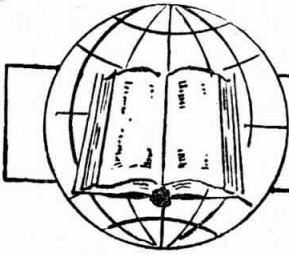
Ἄγωνα Γορτυνία, οἱ γόνιμες ψυχῆς τῶν παιδιῶν σου θὰ φωτίζουν πάντα τὰ μάτια μας!

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΡΑΠΕΤΑΣΜΑ

«Οἱ χριστιανοὶ νέοι γέμισαν τώρα τὰ Πανεπιστήμιά μας. Ἀπὸ τίς ἀνώτερες σχολές θγαίνουν τώρα χριστιανοὶ ἐπιστήμονες, καθηγηταί, δάσκαλοι. Μὴν πιστεύετε ὅτι δὲν ὑπάρχουν χριστιανοὶ στὴ Ρω-

αία. Ὑπάρχουν καὶ εἶναι ἴσως πὶο γνήσιοι καὶ πὶο θερμοὶ ἀπὸ ἐσᾶς τοὺς ἐλευθέρους. Ὁ ἀγῶνας μας μάλιστα συνίσταται, στὸ νὰ ἀποδείξουμε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι ὑπόθεσις τῶν ἀπλοϊκῶν χωρικῶν (καθὼς ὑποστηρίζει ἡ ἀντιχριστιανικὴ προπαγάνδα) ἀλλὰ ὄλων, ἀκόμη καὶ τῶν ἐπιστημόνων. Καὶ πὼς ὁ Χριστιανισμὸς μόνον μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀληθινὴ οὐσία τοῦ πολιτισμοῦ». Αὐτὰ μᾶς εἶπε, τὸ καλοκαίρι ποὺ πέρασε, ἓνας Ρῶσος φοιτητῆς τῆς Θεολογίας στὸ Ἰνστιτούτο τοῦ ἀγίου Σεργίου, στὸ Παρίσι, ποὺ μόλις πρὶν λίγους μῆνες εἶχε ἐγκαταλείψει τὸ παραπέτασμα... Ἐκλείσαν 50 χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἄρχισε νὰ εἶναι «Ἐκκλησία μαρτύρων». Κι' ὁμως στὴν χώρα αὐτὴ ποὺ τὴν θέσιν τοῦ Θεοῦ πῆραν τὰ πρόσωπα τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν, ὑπάρχουν φοιτητῆς καὶ νέοι ἐπιστήμονες ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ νὰ φανερῶσουν στοὺς συμπατριῶτες τους τὴν ὀντότητα καὶ τὴν οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Στὰ λόγια τοῦ φοιτητοῦ αὐτοῦ τῆς Θεολογίας «βοηθήστε μας, ἀδελφία, βοηθήστε μας», ἐκφράζεται ἡ παράκλησις ὄλων τῶν χριστιανῶν νέων τοῦ παραπετάσματος. Τοὺς σκεπτόμαστε μὲ ὄλη μας τὴ στοργὴ καὶ τοὺς συντροφεύομε πάντα μὲ τὴν προσευχὴ μας.

Ο ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ



Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Με τις «ΑΓΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ» (Αθήναι 1966), ο π. Ήλιος Ματρογιαννόπουλος μας δίνει μια πλήρη και ευχάριστη εικόνα της καρποφορίας που έφερε «τά μυστικά σπέρματα του Ούρανου που έπεσαν στα τέλη του πρώτου αιώνας πάνω στο θραχώδες έδαφος της Πάτμου». Η γλαφυρή αφήγηση και οι γεμάτες πίστη και προεκτάσεις σκέψεις του συγγραφέα, μας κάνουν να νοιώθουμε όλη τη μεγαλοπρέπεια κατ' το θεϊκό ρίγος, που φέρνει στον όποιοδήποτε σκεπτόμενο άνθρωπο, το νησί της Αποκαλύψεως με το πλούσιο και δλοζώντανο πνευματικό δυναμικό του. Δεν είναι άπλως μια σύντομη ιστορία τού κομψού αυτού βιβλίου. Είναι μια ζωντανή παρουσίαση των αγίων μορφών που έζησαν εδώ. Και αυτές οι αγίες μορφές έχουν να πουν πολλά στο σύγχρονο άνθρωπο. Και προπάντων στο σύγχρονο χριστιανό. Μεταφέρω εδώ μερικές σκέψεις, όπως τις θρίσκουμε στο βιβλίο τού π. Η. Μ.: Συμβούλευε ο Θεόκτιστος, ένας από τους άσκητες τού αιώνας μας που έζησε στην Πάτμο: «Όταν νηστεύεις και θρεθής σ' ένα σπίτι που γιορτάζει και σου δώσουν να φας, φάε. Μη φανής ύποκριτής. Και γυρνώντας στο σπίτι σου νήστεψε πάλι». Τί σωστή εφαρμογή τής χριστιανικής διδαχής! Και τί ειλικρίνεια στη σκέψη! Και ο Γεράσιμος Βυζάντιος, μια άλλη άγια μορφή τής Πάτμου, έγραφε: «μιμού πραότητα, καθαρότητα ζωής, φιλοπτωχίαν, ευσπλαγχνίαν, τó κατά δύναμιν εις τούς πτωχούς, περιποίησιν εις τούς ξένους». Και ο Μακάριος Καλογεράς, ο ίδρυτής τής Πατριάδος, δίδασκε: «στέφανος άδαμάντινος τó υπέρ άρετής και εύσεβείας κινδυνεύειν μέχρις αίματος».

Αυτές είναι οι αγίες μορφές που ζήσανε στη Πάτμο. Και αυτό τó πνευματικό δυναμικό και τó ήθικό μεγαλείο έχει να προσφέρει στο σύγχρονο έπισκέπτη τó ιερό νησί τής Αποκαλύψεως.

★

Η «Σύντομος Ιστορία τής Εκκλησίας των Ιονίων Νήσων» τού κ. Σπύρου Ν. Αβούρη, είναι μια ενδιαφέρουσα μελέτη

με πλήρη τεκμηρίωση. Ύστερα από τά «Γενικά Εκκλησιαστικά περί των Ιονίων Νήσων», ó συγγραφέας, χωρίζει τή μελέτη του σε πέντε κεφάλαια, που τó καθένα ασχολείται αντίστοιχα με τις Μητροπόλεις: Κερκύρας και Παξών, Λευκάδος και Ιθάκης, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου και Κυθήρων.

★

Τό «Δίχως φωλιά» τού Άρχι. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αποτελεί τó πρώτο βιβλίο τής νέας σειράς των Έκδόσεων πνευματικής ύποδομής», που άρχισε τόν περασμένο χρόνο ó εκδοτικός Οίκος «ΑΣΤΗΡ», με γενικό τίτλο «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΑΣΤΕΡΟΣ». Τό βιβλίο περιέχει δύο μεγάλες νουβέλλες: «Δίχως φωλιά» και «Άσυμφωνία χαρακτήρων». Ο σ. με στρωτό ύφος, μας παρουσιάζει ανάγλυφη τήν ψυχή τού σημερινού ανθρώπου, που χάνεται στο τρίστρατο τής άμαρτίας και των «συγχρόνων» ίδεών. Ωστόσο, τó τέλος θά νικήση, πάντα, ή δύναμη τής προσευχής και ή αγάπη τού Θεού για τά πλάσματά του. Οί ήρωες, άνθρωποι τής κοινωνίας μας, ξαναβρίσκουν τó δρόμο τους.

Στό δεύτερο βιβλίο τού π. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ: «Μητέρα» (Αθήναι 1967), τής ίδιας σειράς, παρακολουθούμε, με τήν ίδια πάντα αφηγηματική δύναμη, τó ψυχικό δράμα τής νέας γενιάς. Στό πρόσωπο τού Γιάννη Καρίφη, τού κεντρικού ήρωα τού βιβλίου, αντικατοπτρίζεται ó άγώνας των νέων... για «έλευθερία» και «χειροφέτηση», Μιά έλευθερία που ζητάει τó σπάσιμο κάθε δεσμού με τήν οικογένεια και τις ελληνικές παραδόσεις. Και που στο τέλος οδηγεί στην αυτοκαταστροφή των νεαρών υπάρξεων. Εύτυχως που κι' εδώ, τó χέρι τού Θεού θά σώσει και πάλι τόν παραστρατημένο νέο και θά δώσει τή σωστή λύση στο δράμα που διαδραματίζεται στην ψυχή του. Έτσι, λυτρωμένος, θά ξαναρχίσει μια νέα ζωή.

Έκεί που ή αφηγηματική δύναμη τού συγγραφέα παίρνει τις πιο σωστές και άληθινές διαστάσεις είναι στο βιβλίο «Στή σκιά των πυραμίδων», που κυκλοφόρησαν οί Έκδόσεις «ΤΗΝΟΣ» (Αθήναι 1967). Έδώ, παρακολουθούμε με άμείωτο ένδια-

φέρων, τὴν ἐποχὴ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Μὲ τὴν ἱστορία τῆς εὐγενούς κόρης Ποταμίαινας, ζοῦμε ὀλοζώντανη τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν κατακομβῶν καὶ τοῦ ἠρωϊσμοῦ.

★

Καθαρὴ ἡ σκέψη τῆς Κας ΓΟΥΛΑΣ Γ. ΣΜΥΡΝΙΩΤΗ στὴ συλλογὴ τῆς «Ἀγριοβιολέττες (Ἐκδόσεις: Λογοτεχνικοῦ Σταδίου, Ἀθῆναι 1966) καὶ παραδοσιακὸς ὁ στίχος τῆς. Ἐδῶ, τὸ μεγάλο προσὸν εἶναι: ἡ πνευματικὴ ὑγεία. Καὶ τὸ μειονέκτημα: ἡ ἀδυναμία τῆς π. νὰ μετουσιώσῃ σὲ τέχνη αὐτὴν τὴν ὑγεία. Δὲν φτάνει ἡ ὁμοιοκαταληξία σ' ἓνα ποίημα. Οὔτε ἡ συλλαβικὴ ἰσομέρεια. Χρειαζέται ἡ σμίλη, πού θά μεταβάλλῃ τὸν ἄμορφο ὄγκο σὲ καλλιτεχνικὸ δημιούργημα. Τὸ αἰσθητικὸ ἀποτελεσμα εἰναι τὴν οὐσία στὴν τέχνη.

★

Ὁ ΦΑΝΗΣ Γ. ΜΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ στὴν ποιητικὴ συλλογὴ του «Ἐὰν τὸ ἄλλας...» (Ἀθῆναι 1966) ἀκολουθεῖ τὸν παραδοσιακὸ στίχο. Ἐχει πηγαῖο λυρισμὸ καὶ λεπτὴ συγκίνηση. Ἡ πρώτη τούτῃ ἐμφάνισή του στὸν ποιητικὸ χῶρο γεννάει πολλές ὑποσχέσεις. Τοποθετεῖται σωστά. Καὶ οἱ φιλοσοφικὲς του θέσεις βασίζονται σὲ ἀνθρωπιστικὲς θάσεις. Ἡ ποιησὴ του δὲν ἔχει διεισδυτικὲς προθέσεις, ἀλλὰ πηγαῖες συγκινήσεις. Ἡ ποιητικὴ του εὐαισθησία μᾶς βεβαιώνει γιὰ τὴν καλὴ συνέχεια.

★

Ὁ ΝΙΚΟΣ ΒΕΛΙΩΤΗΣ στὴν ποιητικὴ σύνθεσή του «Ἀπὸ τὰ σύννεφα στὴ γῆ» (Πειραιᾶς 1966) ἐπιχειρεῖ, μὲ δεκαπεντασύλλαβο κλασσικὸ στίχο κυρίως, νὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἀντιπολεμικὴ ποίηση, μιλῶντας γιὰ τὸ πόσο κακὸ εἶναι ὁ πόλεμος. Ὁ ἀφηγηματικὸς τρόπος καὶ ἡ ἔλλειψη ἐνός κάποιου φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ δὲν βοηθοῦν στὴ δημιουργία αἰσθητικοῦ ἀποτελέσματος, πού νὰ δικαιῶναι ἀπόλυτα τὴν πρόθεση. Ὅσο γιὰ τὴν εἰσαγωγή, πού παραθέτει ὁ ποιητὴς, θεωρῶ πάντα ἀδυναμία τὴν ὁποιαδήποτε εἰσαγωγή σὲ ποιητικὲς συλλογές.

★

Σὲ κλασσικὸ ὁμοιοκατάληκτο στίχο καὶ μὲ κάποια χιουμουριστικὴ διάθεση, ἐπιχειρεῖ ὁ ΠΕΡΙΚΛΗΣ Ν. ΤΣΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ μιά ἔμμετρη μυθολογία στὴ συλλογὴ του «Ζωὴ καὶ ὄργια τῶν θεῶν» (Ἀθῆναι 1966, σελ. 228). Καὶ τὸ ἐπιχείρημα γίνε-

ται γιὰ πρώτη φορὰ ἴσως στὸ νεοελληνικὸ χῶρο. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη ἡ συλλογὴ παρουσιάζει ἐνδιαφέρον. Βέβαια ἡ ποίηση τοῦ κ. Τ. εἶναι ἀφηγηματικὴ, μὲ ὄχι πάντοτε πετυχημένο χιούμορ. Χωρὶς προεκτάσεις ἢ φιλοσοφικὲς θέσεις «ἀφηγεῖται» ἀπλῶς τοὺς διαφόρους μύθους γύρω ἀπὸ τοὺς θεοὺς. Αὐτὸ ὅμως ἀπονευρώνει τὸ μῦθο καὶ τὸν κάνει μιά «διασκευαστικὴ», ἴσως, ἀλλὰ ἀνώφελη ἱστορία.

ΝΙΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

★

ΝΙΚΟΥ Β. ΚΑΜΒΥΣΗ: «Σχέδιο γιὰ τὴν πραγματικότητα» (ποιήματα).

Ὁ γνωστὸς στὰ νεοελληνικὰ χριστιανικὰ γράμματα ποιητὴς κ. Ν. Β. Καμβύσης, ἐπιχειρεῖ, μὲ τὸ καινούργιο βιβλίο του, ἔνα δύσκολο ἀγώνισμα. Καὶ θιάζομαι νὰ πῶ, μὲ πολλὴν εὐχαρίστησι, πὼς κατὰ μέγα μέρος τὸ κατορθώνει. Ἀγκαλιάζει μὲ τὴ νέα ποιητικὴ συλλογὴ του τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ Θεό. Ὅποιος ξέρει, πόσο δύσκολο εἶναι ν' ἀγκαλιάσῃ τὸν ἄνθρωπο — πέρα ἀπ' τὴν αἰσθητικὴν ἢ χιλιοτριμμένες λεκτικὲς τρυφερότητες — ἢ τὸ Θεό — πέρ' ἀπ' τὰ ψυχρὰ δογματικὰ ἐγχειρίδια, — αὐτὸς μόνον καταλαβαίνει πόσο μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ν' ἀγκαλιάζῃ ἓνα ζεστὸ ποιητικὸ βιβλίο τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ Θεό. Τοῦτο φαίνεται σὲ πολλὰ ὠραῖα ποιήματα τοῦ κ. Καμβύση, ἰδιαίτερα στὴ «Βασιλικὴ ρίζα», πού εἶναι καὶ τὸ καλύτερο ποίημα τῆς σημαντικῆς αὐτῆς συλλογῆς:

«... Ἄν δὲν ἦσουν Ἐσὺ ὁ ἴδιος Κύριε,
ἢ βασιλικὴ μου ρίζα,
ποιὸς θὰ μὲ γλύτωνε
ἀπ' τὴν ἐκμηδένισι;!...»

(σελ. 20-21)

Ὁ ποιητὴς ἔχει περάσει τὰ σύνορα μιᾶς — χρήσιμης, ἴσως, γιὰ τὸς παιδαγωγικοὺς σκοποὺς τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου — κηρυγματικῆς ποιητικῆς, πού μ' ἐπιτυχία, μαζὶ μὲ ἄλλους, κάποτε, εἶχε διακονήσει. Στὸ νέο βιβλίο του, πολὺ ἀραιὰ μᾶς παρουσιάζονται ἐκεῖνες οἱ στιγμές. Περισσότερο στὴν «Κίρκη» (σελ. 42). Εἶναι τὰ ἴχνη, οἱ ἐνδιάμεσοι σταθμοὶ ἀπ' τὸ πέρασμα τοῦ ποιητῆ στοὺς καινούργιους τρόπους, στὶς καινούργιες κατακτήσεις τοῦ στὸν ποιητικὸ χῶρο. Ἐλαφρότατη ἀπήχησι ἀπ' τὸν «παλαῖο» ποιητὴ μας, πᾶνω στὰ μοντέρνα ποιήματά του, φαίνεται πὼς ἀποτελοῦν τὰ «ἀγωνιστικά» του γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ποιητὴς ἔχει πολλὴν εὐλικρίνεια. Ἀφήνεται ὀλόκληρος νὰ διαχυθῇ ὡς αἶσθημα θαθεῖας ἀνθρωπιᾶς μέσα στοὺς στίχους του.

«...Γι' αυτό θέλω νά φωνάξω δυνατά
τούτη τή νύχτα.
Νά πῶ, πῶς ἔχω ἀνάγκη ἀπό μιὰ μη-
τέρα».

Ὅμως, τὸ σημεῖο πού δείχνει πιὸ πολὺ
ἀπ' ὅλα τὸ δύσκολο ἀγώνισμα, γιὰ τὸ ὁ-
ποῖο μιλήσαμε στὴν ἀρχή, εἶναι μιὰ νέα
προβληματική με προσπτική μεταφυσική
στὴν ποίηση τοῦ κ. Καμβύση. Οἱ καλύτερες
στιγμές αὐτῆς τῆς προβληματικῆς εἶναι—
μετὰ τῆ «Βασιλική ρίζα» — τὰ ποιήματα
«Ὁρα μηδέν», «Σουίτα σέ μι ἔλασσον»,
καὶ «Ἄγγελος ἐδόθη ἡμῖν», πού εἶναι τὰ
δυνατώτερα καὶ καλύτερα τῆς συλλογῆς.
Εἶναι τὸ κλίμα, ὅπου ἀναπνέει με μεγάλη
ἀνάσα ὁ ποιητής. Κι αὐτὴ ἡ ἀνάσα δείχνει
τὴν πάλη του, τὸν ἀγῶνα του, τὴν ἔξαρσὴ
του πάνω ἀπ' τὴν καθημερινότητα: Στὸ
δρόμο γιὰ μιὰ νέα πραγματικότητα, πού
τὴν ἰδέα τῆς τόσο ὠραία ὑποβάλλει τοῦτο
τὸ «Σχέδιο» τοῦ ἐκλεκτοῦ ποιητῆ.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

ΕΛΑΒΟΜΕΝ:

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλ-
λάδος Ἱερωνύμου: «Σχέδιον ἀναδιοργα-
νώσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,
Ἀθῆναι 1967.

Μητροπολίτου Κεφαλληνίας Προκοπίου:
«Υπόμνημα πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἀργοστόλιον
1967.

Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Βασιλεί-
ου Ἀτέση: «Ἐθνικο-θρησκευτικοὶ λόγοι
καὶ δελτίον κηρύγματος» Ἀθῆναι 1967.

Τοῦ αὐτοῦ: «Σκύριοι ἐπιστήμονες καὶ
διανοούμενοι», Ἀθῆναι 1967.

Τοῦ αὐτοῦ: «Πτυχὰί τῆς ζωῆς μου», Ἀ-
θῆναι 1967.

Κωνσταντίνου Δ. Μουρατίδου, καθηγη-
τοῦ Πανεπιστημίου: «Τὸ δίκαιον τῆς Χά-
ριτος καὶ αἱ σπουδαιότεραι διαφοροποιή-
σεις ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοργανώσει», Ἀ-
θῆναι 1967.

Κωνσταντίνου Καβαρνου, καθηγητοῦ
Πανεπιστημίου: «Ἑλλάς καὶ Ὁρθοδοξία».
Ἔκδοσις «Ὁρθοδόξου Τύπου», Ἀθῆναι
1967.

Ἀρχιμ. Ἰωάν. Γ. Ἀλεξίου: «Ματιές
στὴν ἐποχὴ μας», Ἐκδόσεις «Ζωῆς», Ἀθῆ-
ναι 1967.

Ἰουλίᾶς Γκελετῆ: «Ἀνατολή στὸν Κι-
θαιρῶνα», (Ὁσῖος Μελέτιος). Ἔκδοσις
Ἱεράς Μονῆς Ὁσίου Μελετίου. Ἀθῆναι
1964.

Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Ν. Κακουλίδη:
«Οἱ Αἰρετικοί». (Μία ξενοκίνητος ἐπιδρο-
μὴ κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ
τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους). Θεσσαλονίκη
1967.

Μ. Ι. Μαραθεύτη: «Προσωπικὲς σχέσεις
γονέων - παιδιῶν», Λευκωσία 1967.

Χρήστου Γ. Γκότση: «Ἡ βιβλικο-λειτουρ-
γικὴ κατεύθυνσις τῆς διδασκαλίας τῶν
θρησκευτικῶν», Ἀθῆναι 1967.

Θεοχ. Ε. Σχιζῆ: «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι
ὡς ὁδηγοὶ τοῦ ἀνθρώπινου βίου», Λευκω-
σία 1967.

Ἀντωνίου Ν. Χαροκόπου: «Ἡ σύνθεσις
τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων» Ἀθῆναι 1967.

«Ἐπετηρὶς παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας
Κύπρου» 1966-1967.

Φώτη Κανελλοπούλου: «Ἀνησυχίες»
(ποιήματα) Ἀθῆναι.

Μελῆ Νικολαίδη: «Συνέσιος ὁ Κυρη-
ναῖος» (Ἱστορικὸ μυθιστόρημα). Ἀθῆναι
1967.

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «ΑΚΤΙΝΕΣ». Ἔκδοσις Χριστιανικῆς Ἐνώσεως «Ἀκτίνες», Γρα-
φεία: ὁδὸς Ἀκαδημίας 45, Ἀθῆναι 135 (Τηλ. 624-233)—Θεσσαλονίκης: Ἁγίας
Σοφίας 39.—Υπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Μισραλιώτου 13 Ἀθῆναι (402)
Ἔτησιᾶ συνδρομὴ δρχ. 70, ἔξωτ. \$ 5. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέ-
φονται.